

EL-ÛŞİ VE "KASİDETÜ'L-EMALÎ"

Yrd. Doç. Dr. Durmuş ÖZBEK

Sıracü'd-Din Ali b. Osman el-Ferganî, el-Ûşî; isim zincirinde zikredilen Fergana ve Ûş (veya Öş) şehirleri Horasan'dadır. "Doğan Güneş Memleketi" manasına gelen Horasan (1), el-Belâzurî'ye göre (2) dört kısımdır:

1 — İran: Nisâbur, Kûhistan, Herat, Bûşene, Bâdgis, Tûs'dan meydana gelen bu bölgeye "Taberân" adı verilir.

2 — Şahcân, Serahs, Nesa, Ebiverd, Merv, Harizm,...

3 — Fâyâb, Cüzcân, Tohoristân, Bâmiyan, Belh,...

4 — Buhârâ, Nesef, Fergana, Semerkand.

Yaklaşık olarak Kuzeyden Güneye olan boyu: 750 km. ve Doğudan Batıya olan eni ise 500 km. olup yüzölçümü 272.560 km² dir (3). Ayrıca Horasan'ın devirlere göre değişik şehirleri kapsadığı da unutulmamalıdır. Dördüncü bölgede olan "Fergana", Türkistan'da Sır-u Deryâ havzasında bir bölge olup Kuzeyde: Çotkal dağları; Güneyde: Alay dağları; Doğuda: Fergana dağları; Batıda ise nehirle çevrili kısmı 91.802 km.² olup eskidenberi kalabalık olup nüfusu 1936 da (iki milyon)dan fazla olduğu; (70) kadar şehir bulunduğu; altın, gümüş, bakır, kurşun, nişadır, demir, kömür, cıva madenleri ve petrol ile firûze taşı; üzüm bağları, bütün sebze türleri bulunduğu bildirilmektedir (4).

Maverûn-Nehir'e bağlı "Fergana" ve "Ûş" bölgesi, Emevî halifelerinden el-Velîd b. Abdîmelik zamanında kumandanlarından Kuteybe b. Müslim el-Bahilî (v. 96/715) tarafından (95/714) tarihinde Türklerin şiddetli mukavemetine rağmen fethedilmiştir (5). Kısa zamanda Fergana

(1) Yakutu'l-Hamevi, Mu'cemu'l-Buldan, Beyrut, ts. c. II, s. 350; CL. Huart, Horasan, İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, 1950, c. V, s. 560.

(2) Yakutu'l-Hamevi, a.g.e., c. II, s. 351.

(3) Şemseddin Sami, Kâmusu'l-A'lâm, İstanbul, 1308/1891, c. III, s. 2029-2031.

(4) W. Barthold, Fergana, İslam Ansiklopedisi, İstanbul, 1964, c. IV. s. 558 - 559 ve 561.

(5) W. Barthold, Hazırlayan: Hakkı Dursun Yıldız, Moğol İstilasına Kadar TÜRKİSTAN, İstanbul, 1981, s. 241 - 242; Prof. Dr. Zekerîya Kitapçı, Türkistan'da İslâmiyet ve Türkler, Konya, 1988, s. 164 - 165; Barthold, Fergana, İ.A. c. IV, s. 559.

havzasında İslâm Dini yayılmış (40) kadar cami ve mescid yapılmıştır (6). Fergana şehri ve buradaki "Fergana camii" bunların en büyük ve en meşhurlarındandır. Eyyub Peygamber'in kabrinin de buralarda olduğu bildiriliyor (7).

"Üş", Fergana'nın üçüncü büyük şehri olup Dağ, Nehir ve Muğkede (yani Ateşhane) olmak üzere üç büyük kapısı olduğu kaydedilmektedir (8). Ayrıca Kuteybe b. Müslim'in Halife Süleyman b. Abdilmelik'e isyan etmesi ve kendi ordusundaki askerleri (kabile reisleri) tarafından öldürülmesi (96/715) (9)'nden sonra büyük üne kavuşmuştur. İmam Şeyh Kuteybe'nin kabrinin önceleri "Üş" a bağlı iken bugün Endican bölgesine bağlı Celâl-Kuduk köyünde olduğu bildirilmektedir (10). Yine Hz. Süleyman'ın veziri Asaf b. Barahya'nın mezarı da burada bir dağın yakınında bulunduğu bildirilmiştir (11). Bugün Özbekistan, Kırgızistan ve Tacikistan arasında taksim edilmiş olan "Fergana"nın Özbekistan'a bağlı kısmı 1933 senesindeki nüfusu (40.000), Kırgızistan'a tabi Üş'un nüfusu ise (50.000) dir (12).

Konumuz olan Siracü'd-Din Ebi'l-Hasen Ali b. Osman Muhammed et-Temîmî, el-Ferganî, el-Üşî'nin doğduğu yer olan "Üş" şehri ve civarında Selçuklu Hükümdarı Sultan Sencer'in Maverâün-Nehir'i ele geçiren Kadir Han Cebrâil'i Tebriz yakınında yaptığı savaşta (ki 503/1109 tarihinde) yenip öldürünce; Süleyman - Tegin'in oğlu Muhammed - Tegin savaş esnasında Horasan'a kaçmış iken; Sultan Sencer, onu Merv'den getirtip "Arslan Han" ünvanını vererek "Vali" tayin etti. Arslan Han'ın, saltanatı ölümüne kadar (1130 M.) devam etti. Yerine önce kardeşi Ebu'l-Muzaffer Tamgaç Buğra Han İbrahim geçti. Sonra da Kılıç Tamgaç Han Ebu'l-Meâlî Hasan b. Ali b. Abdilmümin (Hasan - Tegin olarak bilinir) tahta geçti. Sonra ise Arslan Han'ın oğlu Rüknu'd-Din (yahud Celalü'd-Din) Mahmud hükümdar ilan edildi (13).

1137 tarihinde Kara-hitâylar, Maverâün-nehir'i kendilerine bağlaması; Sultan Sencer'in, âsî Harezmsah Atsız'ı yapılan savaşta yenmesiyle

(6) Barthold, Haz. Yıldız, a.g.e., s. 211 (Mukaddesi'den nakil); Kitapçı, a.g.e., s. 165; Barthold, Fergana, İ.A. c. IV, s. 561.

(7) Barthold, Fergana, İ.A. c. IV, s. 561.

(8) Barthold, Haz. Yıldız, a.g.e., s. 203.

(9) Barthold, Haz. Yıldız, a.g.e., s. 207; Barthold, Fergana, İ.A. c. IV, s. 559; Kitapçı, a.g.e., s. 165 - 175.

(10) Barthold, Fergana, İ.A. c. IV, s. 560.

(11) Barthold, Fergana, İ.A. c. IV, s. 563.

(12) Barthold, Fergana, İ.A. c. IV, s. 564; Türk Ansiklopedisi, Ankara, 1968, c. XVI, s. 250. Burada Fergana'nın nüfusu: Elkinbin olarak geçiyor.

(13) Barthold, Haz. Yıldız, a.g.e., s. 399 - 400.

kendi kardeşinin oğlu Süleyman b. Muhammed'i Vali tayin etmiş; 1141 yılında ise Kara - Hitâylar, Sultan Sencer'i yapılan savaşta yenmesiyle (1141 - 1142) tarihinde Buhara ve tüm Maverâün-Nehir'i ele geçirmişler; Sonra da Sultan Sencer, Mahmud Han ile Atsız mücadelesi sürüp gitmiş... Nihayet 1157 tarihinde Sultan Sencer vefat edince Mahmud Han, Horasan'a hakim olmuştur. 1158, 1162, 1163, 1165 yıllarında İl-Arslan-Mahmud - Mueyyid ve Aydak-Tekiş-Sultan Şah ve Gurlular arasında savaşlar olmuş ve 1167 - 1168, 1170 - 1171, 1172 - 1173, 1174, 1175 - 1176 ve 1181 - 1182 yıllarında da devam edip gitmiştir (14).

İşte görüldüğü üzere 575/1180 tarihinde vefat ettiği bildirilen Ali b. Osman el-Ferganî, el-Üşî'nin yaşadığı yıllar gerçekten kargaşa, savaşlarla dolu bir devirdi. Bu istikarsızlığa rağmen ülkede İslâmî Hayat devam etmiş; camiler, mescidler, medreseler inşa edilmiş; ilmî hayat gayet verimli olmuş; ilim adamları yetişmiş, eserler yazarak insanları ümitsizlikten, bunalımlardan inançlı bir sahaya çekerek güçlü ve kuvvetli birer irade ve karaktere sahip olmaları için gayret sarfetmişlerdir. Bu çalışmalar her devirde olduğu gibi buralarda da semeresini vermiş, seçkin insanlar ve değerli ilim adamları yetişmiştir. Bunlardan Ehl-i Sünnet'in itikad'daki İmamlarından Ebu Mansur el-Maturidî (v. 333/944), Semerkand'da; Ebu Hafis Ömer b. Muhammed en-Nesefî (v. 537/1142 - 3), Nesef'de; el-Üşî (v. 575/1180) de Fergana bölgesinde yetişmiştir. Bilhassa itikadî sahada ki etkinliğini; sadece yaşadığı bölgede hatta sadece İslâm Alemi'nde değil dünyanın çeşitli ülkelerinde, şehirlerindeki kütüphanelerinde yazma ve matbu eserleriyle devam ettirdiğine inandığımız el-Üşî'nin Hayatı, Eserleri ve Özellikle Meşhur eseri "Kasidetü'l-Emâlî" hakkında bilgi vermeyi uygun buluyoruz.

EL-ÜŞİ VE "KASİDETÜ'L-EMÂLÎ"

A - SIRACÜ'D-DİN ALİ BİN OSMAN EL-ÜŞİ'NİN HAYATI

a) Doğumu :

Sıracü'd-Din Ali b. Osman el-Üşî'nin doğum tarihi hakkında eski ve yeni kaynak tabakat kitaplarında her hangi bir bilgiye rastlayamadık.

b) İsmi :

Genel olarak ismi: Sıracü'd-Din Ali b. Osman el-Üşî'dir. Fakat tam ismi: Sıracü'd-Din Ebü'l-Hasen b. Osman b. Muhammed et-Teymî el-Üşî el-Ferganî el-Honefî el-Maturidî el-Fakih'tir. Çeşitli kaynak tabakat kitap-

larında ise onun ismi değişik olarak verilmektedir (15). Görüldüğü üzere bu isim zincirinde el-Üşî'nin oğlunun, babasının, dedesinin ve bir de nisbesini görüyoruz. "Ebu'l-Hasen" künyesine bakıldığında, onun evlendiğini ve "Hasen" isminde bir oğlunun olduğunu anlıyoruz (16) Fakat kaynaklarda onun "Hasen" isminde bir oğlunun olduğu zikredilmemektedir. Zaten "Ebü'l-Hasen" künyesini de kaynak eserlerin hepsi vermemektedir. Yine bu isim zincirine göre "Ali b. Osman" künyesinden babasının adının "Osman"; "Ali b. Osman b. Muhammed" künyesinden ise dedesinin isminin "Muhammed" olduğunu anlıyoruz (17).

c) Yaşadığı Yer ve Yetişi :

"Siracü'd-Din Ali b. Osman el-Üşî el-Fergâni" isim zincirindeki "el-Üşî el-Fergâni" nisbesinden onun Maverâünnehir'de Türkistan'da "Fergâna" şehrinin (18) merkezine yakın, büyük nahiyelerinden biri olan "Üş" da doğduğu anlaşılmaktadır (19). Yine bu isim zincirindeki "Siracü'd-Din" den onun lakabının "Siracü'd-Din" olduğunu anlıyoruz (20). Türkçemizde

- (15) İsmail Paşa el-Bağdadî, Hediyyetü'l-Arifin Esmâ'ül-Müellifin-Asârü'l-Musannifin, İstanbul, 1951, c. I, s. 70 de: el-Üşî Ali b. Osman b. Muhammed et-Teymiyî el-Üşî Siracü'd-Din el-Fergâni el-Fakih el-Hanefî; Yusuf İlyas Sergis (Joseph Ellas Sarkis) Mu'cemü'l-Matbûâtî'l-Arabiyye ve'l-Muarra-be, Mısır, 1346/1928, c. I, s. 499; Siracü'd-Din Ebu'l-Hasen Ali b. Osman el-Üşî el-Fergâni el-Hanefî el-Maturidî; Ömer Rıza Kehhâle-Mu'cemü'l-Müellifin, Terâcimi'l-Musannifi'l-Kütubi'l-Arabiyye, Beyrut, ts. (Şam, 1380/1961), c. VII, s. 148 de: Ali b. Osman b. Muhammed el-Üşî (el-Üsî), el-Fergâni (Siracü'd-Din); Hacı Halife Katib Çelebi, Keşfu'z-Zunûn an Asârü'l-Kütübi ve'l-Funûn, M. E. Basımevi, 2. baskı, İstanbul, 1971, c. I, s. 526 da: Ali b. Osman el-Üşî el-Hanefî; Katip Çelebi, a.g.e., 2. baskı, İstanbul, 1972, c. II, s. 1200 de: eş-Şeyh el-İmam Ebu Muhammed Ali b. Osman el-Üşî; el-Bağdadî, Keşfu'z-Zunûn Zeyli İzâhu'l-Meknûn fi'z-Zeyli alâ Keşfi'z-Zunûn an Asâmi'l-Kütübi ve'l-Funûn, c. II, s. 483 de: Siracü'd-Din Ali b. Osman el-Üşî el-Fergâni; Katib Çelebi, Keşfu'z-Zunûn, 2. baskı, İstanbul, 1972, c. II, s. 1349 - 1350 de: eş-Şeyh el-İmam Siracü'd-Din Ali b. Osman el-Üşî el-Fergâni, el-Hanefî.
- (16) Sergis, a.g.e., c. I, s. 499.
- (17) Kehhâle, a.g.e., c. VII, s. 148.
- (18) Yakutu'l-Hamevî, Mu'cemü'l-Buldan, Daru'l-Kitabi'l-Arabî, Beyrut, ts., c. IV, s. 253.
- (19) Yakutu'l-Hamevî, a.g.e., c. I, s. 281: "Üş", Maverâünnehir'de olup hicri 95/714 tarihinde Velid b. Abdilmelik zamanında Kuteybe b. Müslim el-Bahlî tarafından fethedilmişti. Bkz: Nureddin Aliyyü'l-Karî, Şerhu'l-Emâli, Şerhu Lizavi'l-Meâli alâ Bed'ül-Emâli, Ofset baskı, İstanbul, 1985, s. 7.
- (20) Brockelmann, GAL, Leiden - E. J. Brill, 1943, c. I, s. 552; Brockelmann, Erster Supplementband Leiden - E. J. Brill, 1937, c. I, s. 764; el-Bağdadî, Keşfu'z-Zunûn Zeyli, c. II, s. 483; el-Bağdadî, Hediyyetü'l-Arifin, c. I, s. 700; Ebu'l-Adl Zeynu'd-Din Kasım b. Kutluboğa, Tacu't-Terâcim fi Tabâkatil-Hanefiyye, Bağdat, 1942, s. 44 (no: 131); Sergis, a.g.e., c. I, s. 499; Katib Çelebi, Keşfu'z-Zunûn, c. II, s. 1350,

"Siraceddin" şeklinde kullanılır ki "dinin kandili, ışığı, meşalesi" demektir. Yine aynı zamanda onun "Rüknü'd-Din" lakabını da aldığını kaynaklardan öğreniyoruz (21) ki Türkçemizde "Rükneddin" şeklinde isim olarak kullanılır: "Dinin temel direği, dinin en sağlam olanı" demektir.

el-Üşî'nin kaynaklarda belirtilen isim zincirlerine göre "Fergâne"de "müftî" olduğu, hatta "Fetâvâ es-Siraciyye" adlı eser yazdığı anlaşılmaktadır. Yine onun "Gururu'l-Ahbâr ve Dureru'l-Eş'âr fi'l-Hadis" (23) isimli eserinden anlaşılacağı üzere hadis ilminde üstün bir yere sahip olduğu; "Kasidetü'l-Emâli" (24) isimli eserinin isminden de anlaşılacağı üzere şair, âlim ve edîb olduğu açıkça görülür (25). Ayrıca el-Üşî'nin yine isim zincirlerine bakarak onun "eş-Şeyh el-İmam,, (26); "el-İmam el-Âilâme" (27) ve "İmamü'l-Haremeyn" (28) olduğunu anlayabiliyoruz.

el-Üşî'nin tahsili, hocaları ve talebeleri hakkında yapılan araştırmalarımızda maalesef kesin bir bilgi edinemedik.

d) Mezhebi :

Maverâün-Nehir, ilmi, edebî ve dinî bakımından çok büyük ve meşhur alimlerin yetiştiği bir bölgedir. Ehl-i Sünnet Akidesi'ni savunan iki önemli bilgin vardır. Bunlardan biri Irak ve Şam bölgesinde yaşayan Ebu'l-Hasen el-Eş'arî (260/873 - 324/935); ikincisi ise Türkistan'da Maverâün-Nehir bölgesinde yaşayan Ebu Mansur el-Maturidî (238/852 - 333/944)'dir. İşte Ehl-i Sünnet'in itikad'daki iki imamdan biri Eş'arî, Şafîî; Maturidî ise Hanefî'dir.

İşte Maturidî'nin yaşadığı Türkistan'da doğan, büyüyen, yetişen ve onun yolundan giden alimlerden biri olan el-Üşî de amelde Hanefî, itikad'da Maturidî'dir (29).

e) Vefatı :

el-Üşî'nin vefat tarihi ihtilaflıdır. 569/1173 tarihinde vefat ettiği bil-

(21) Katib Çelebi, Keşfu'z-Zunûn, 2. baskı, İstanbul, 1971, c. I, s. 526.

(22) İsmail Paşa el-Bağdadî, Hediyyetü'l-Arifin, c. I, s. 700.

(23) Katib Çelebi, Keşfu'z-Zunûn, c. II, s. 1200; İsmail Paşa el-Bağdadî, Hediyyetü'l-Arifin, c. I, s. 700.

(24) Brockelmann, GAL, c. I, s. 552; Supplementband, c. I, s. 764.

(25) Kehhâle, a.g.e., c. VII, s. 148.

(26) Katib Çelebi, Keşfu'z-Zunûn, c. I, s. 526.

(27) İbn Kutluboga, a.g.e., s. 44 (131).

(28) Brockelmann, GAL, c. I, s. 552; Supplementband c. I, s. 764.

(29) Sergis, a.g.e., c. I s. 499; el-Bağdadî, Hediyyetü'l-Arifin, c. I, s. 700; Katib Çelebi, Keşfu'z-Zunûn, c. I, s. 526 ve c. II, s. 1350; Brockelmann, İ. A. İstanbul, 1986, c. XIII, s. 75.

dirildiği gibi (30) Taun (Vebâ)dan hastalanıp 575/1180 tarihinde vefat ettiği de belirtilmektedir ki bu görüş daha kuvvetlidir (31).

f) Eserleri :

Alim, edib ve aynı zamanda şair olan Sıracü'd-Din Ebu'l-Hasen Ali b. Osman b. Muhammed el-Üşî el-Fergânî'nin çeşitli konularda eserleri vardır. Bunlardan bazıları şunlardır :

1 — "Kasidetü'l-Emâli (Bed'ü'l-Emâli)" : Hakkında ilerde geniş bilgi verilecek olan bu eser 569/1173 tarihinde yazılmış nazım halinde (66 ve ya 67) beyitte Ehl-i Sünnet'in iman esaslarını veciz bir şekilde anlatan eşsiz bir eserdir. Birçok şerhleri vardır.

2 — Gururu'l-Ahbâr ve Dureru'l-Eş'âr fi'l-Hadîs: el-Üşî, bu eserinde önce muhtasar olarak bin hadîs almış sonra da bunu özetleyerek bir kitapta toplamış ve ona "Nisâbu'l-Ahbâr Litezkireti'l-Ahyâr" ismini vermiştir (32).

3 — Meşârikü'l-Envâr fi Şerhi Nisâbi'l-Ahbâr Litezkireti'l-Ahyâr (33): Bu eser (الحمد لله رب العالمين الخ) diye başlamakta olup içinde çeşitli eserlerden nakillerin şu rumuzlarla ifade edildiği bildirilmiştir:

Elif : el-İkna'; **Te** : et-Tenbih; **Cim** : Câmîu't-Tirmizî; **Ra** : Ravzâtü'l-Ulemâ; **Şın** : Şihâbu'l-Ahbâr; **Sâd** : Sahihu'l-Buharî; **Tı** : Tabâkâtü't-Tûsî; **Ayn** : Uyûnü'l-Mecâlis; **Fe** : Firdevsü'l-Ahbâr; **Kef** : Kenzü'l-Ahbâr; **Lâm** : el-Lü'lüyât; **Mim** : Müsnedü Ebî Hureyre; **Nûn** : en-Netf; **Ye** : el-Yevâkî... den nakil yapıldığını göstermektedir. el-Üşî bu eseri "Gururu'l-Ahbâr ve Dureru'l-Eş'âr" isimli kitabından özetlenmiştir ki; bin sahih hadîsi özetle toplamayı söz verdiği için telif etmiş ve ona "Nisâbü'l-Ahbâr Litezkireti'l-Ahyâr" ismini vermiştir (34).

(30) Kehhâle, a.g.e., c. VIII, s. 148; GAL, c. I, s. 552; Supplemenband, c. I, s. 764 de: el-Üşî'nin "Kasidatü'l-Lâmiyye veya Bed'ü'l-Emâli veyahut Kasidetü Yekulü'l-Abd" adlı eserini 569/1173 de yazdığını bildiriyor, vefat tarihi yok.

(31) el-Bağdadî, Hediyetu'l-Arifin, c. I, s. 700; Katib Çelebi, Keşfü'z-Zunûn, c. II, s. 1350; Birçok matbu ve yazma eserlerde vefatı 575/1179 olarak verilmektedir.

(32) Katib Çelebi, a.g.e., c. I, s. 526; el-Bağdadî, Hediyetu'l-Arifin, c. I, s. 700.

(33) Kehhâle, a.g.e., c. VII, s. 148; el-Bağdadî, Hediyetu'l-Arifin, c. I, s. 700; el-Bağdadî, İzâhu'l-Maknûn, c. II, s. 483; Brockelmann, İ. A. c. XIII, s. 75.

(34) Katib Çelebi, Keşfü'z-Zunûn, c. II, s. 1952; Türkiye Gazetesi, İslâm Alimleri Ansiklopedisi, İstanbul, Ts., c. VII, s. 273 - 297 arasında: Süleymaniye Ktp. Lâleli bölümünde 1504 no'da kayıtlı eserden geniş bir özet terceme verilmiştir.

4 — el-Fetâvâ es-Sirâciyye : el-Üşî tarafından 569/1173 tarihinde yazılmıştır. Bu konuda el-Mevlâ İbn Cûy şöyle diyor : "Bir başka nüsha-nın sonundaki ifadesinde: musannifin şöyle dediğini gördüm: "Bu nüsha-nın yazımı 569/1173 senesinin muharrem ayının pazartesi günü Ali b. Osman b. Muhammed et-Teymî eliyle tamam oldu." Yine bunun böyle olduğunu; Takıyyüddin "Yekülü'l-Abd" ve "Münyetü'l-Müftî" sahibinin bi-yoğrafisinde, bu eser Siracü'd-Din el-Üşî'ye aittir" demiş ve "bu eserle birçok kitaplarda bulunmayan nadir hadiseler zikredilmiştir" diyerek bu eserin (Münye'nin) kullanılan kaynaklarından biri olduğunu bildirmiştir." (35).

5 — Muhtelifü'r-Rivâyet: Ebû Hafs Ömer b. Muhammed b. Ahmed en-Nesefî (v. 537/1142)'nin "Manzumetü'n-Nesefî fi'l-Hilâf" isimli eserinin şerhi olan "el-Cevâhiru'l-Manzûme" isimli eserini el-Üşî şerh etmiş ve ona "Muhtelifü'r-Rivâyet" ismini vermiştir (36).

6 — İstiksâü'n-Nihâye : el-Üşî, kendi şerhi olan "Muhtelifü'r-Rivâyet" adlı eserinin muhtasarıdır (37).

7 — Sevâkibu'l-Ahbâr : el-Üşî'nin eseridir (38).

8 — Yevâkitü'l-Ahbâr : el-Üşî'nin eseridir (39).

9 — Nûru's-Sirâc (40).

B - KASİDETÜ'L-EMÂLÎ (BED'Ü'L-EMÂLÎ) VE ŞERHLERİ

1 — Kasidetü'l-Emâlî (Bed'ü'l-Emâlî) :

el-Üşî'nin önemli eserlerinden biri olup konumuzu da teşkil edecek olan Ehl-i Sünnet'in itikadını, iman esaslarını bir nazım halinde anlattığı bu güzel eserin çeşitli isimleri vardır. En yaygın olanı "el-Emâlî", "Bed'ü'l-Emâlî", "Kasidetü'l-Emâlî"dir. Fakat bunlar şöyle sıralanabilir:

(35) Katib Çelebi, Keşfü'z-Zunûn, c. II, s. 1224; el-Bağdadi, Hediyetü'l-Arifin, c. I, s. 700; Brockelmann, İ. A. c. XIII, s. 75 İslâm Alimleri Ansiklopedisi, c. VII, s. 270 - 272; GAL, c. I, s. 553; İ. A., c. XIII, s. 75 de: Kalkûta'da, 1243/1827 ve Laknav'da ise 1223 - 1225/1808 - 1810 tarihlerinde basılmıştır, deniliyor.

(36) Katib Çelebi, Keşfü'z-Zunûn, c. II, s. 1868.

(37) Katib Çelebi, Keşfü'z-Zunûn, c. II, s. 1868.

(38) Katib Çelebi, Keşfü'z-Zunûn, c. I, s. 526; el-Bağdadi, Hediyetü'l-Arifin, c. I, s. 700.

(39) el-Bağdadi, Hediyetü'l-Arifin, c. I, s. 700.

(40) Brockelmann, Supplementband, c. I, s. 764 de: Asaf, II, 1110, 107 de var; GAL, c. I, s. 553 de Suppl.da var deniliyor. Diğer kaynaklarda kitabın ismine rastlanılmadı, bu isimde bir eser verilmiyor.

- a) "Kasidetü'l-Emâli" (41)
 b) "Kasidetü Yekulü'l-Abd" (42)
 c) "Bed'ü'l-Emâli", "el-Kasidetü'l-Lâmiyye" veya "Kasidetü Yekulü'l-Abd fi't-Tevhîd" (43)
 d) "el-Kasidetü'l-Lâmiyye fi Usûli'd-Din" (44)
 e) "Yekulü'l-Abd fi Bed'ü'l-Emâli" (45)
 f) "el-Kasidetü'l-Lâmiyye fi't-Tevhîd" veya "Bed'ü'l-Emâli" veyahut "Kasidetü Yekulü'l-Abd" (46)

Bu kadar çok ve çeşitli isimleri olan bu eseri el-Üşî'nin 569/1173 tarihinde yazdığı bildirilmektedir (47). Tamamı (66 veya 67) beyit olan eser şöyle başlamakta :

(يقول العبد في بدء الأمل - للتوحيك بنظم كاللدي)

şöyle sona ermektedir :

٧ وَإِنِّي الْحَقُّ أَدْعُو كُلَّ وَفْتٍ لِمَنْ يَأْخِذُ يَوْمًا قَدَّ دَعَايَ

Ehl-i Sünnet Ve'l-Cebâat'ın inançlarını gayet açık, güzel ve veciz bir şekilde nabımla anlattığı için çeşitli yerlerde ve tarihlerde basılmıştır. İlk defa P.v. Bohlen tarafından Rogensburg (Regiomonti)'da 1825 tarihinde basılmıştır (48). Sonradan diğer akaid ile ilgili metinlerle birlikte "Mecmu' Mühimmâtü'l-Mutûn" ismiyle Kahire'de, 1273/1859; 1297/1870; 1303/1885, 1304/1886, 1306/1888 ve 1327/1909 tarihlerinde basıldığı bildiriliyor (49).

(41) el-Bağdadî, Hediyetü'l-Arifin, c. I, s. 700.

(42) Katib Çelebi, Keşfü'z-Zunûn, c. II, s. 1349.

(43) Sergis, a.g.e., s. I, s. 499.

(44) Kehhâle, a.g.e., c. VII, s. 148.

(45) İbn Kutluboğa, Tacüt-terâcîm fi Tabakâti'l-Hanefiyye, s. 44 (131).

(46) GAL, c. I, s. 552; Suppl. c. I, s. 764.

(47) Katib Çelebi, Keşfü'z-Zunûn, c. II, s. 1350; Brockelmann, İ. A. c. XIII, s. 75.

(48) Sergis, a.g.e., c. I, s. 499; GAL, c. I, s. 552; Suppl. c. I, s. 764; Brockelmann, İ. A. c. XIII, s. 75.

(49) Sergis, a.g.e., c. I, s. 499; Ayrıca bkz. Brockelmann, Suppl. c. I, s. 764 de: Kahire'de: 1280/1863, 1281/1864, 1295/1878 ve Delhi'de ise 1317/1899 tarihlerinde; Brockelmann, İ. A. c. XIII, s. 75 de: Kahire'de 1273/1856, 1281/1864, 1295/1878 ve 1323/1905 de, Salim b. Sümejr tarafından da "Sefîne-tü'n-Neca" isimli eserin kenarında olduğu halde Singapur'da 1295/1878 tarihinde ve Mevlevî Muhammed Nazır Ahmed Han'ın Hindçe bir açıklamasıyla birlikte 1317/1899 tarihinde bastırıldığı bildirilmektedir.

Bu eserin ne kadar çok ilgi gördüğü, Almanya'da Berlin, Münih; Fransa'da Paris; İsveç'te Stockholm; Mısır'da Kahire; Hindistan'da Rampur; Türkiye'de İstanbul; İngiltere'de Kambric; Türkistan'da Buhara'da, Rusya'da ve daha birçok ülkelerin kütüphanelerinde yazma ve matbu nüshalarının bulunmasından anlaşılmaktadır (50).

Eserin bu kadar ilgi görmesi pek çok şerhlerinin de yapılmasına ve böylece daha geniş bir sahaya yayılmasına ve aranır olmasına, isteklilerinin çoğalmasına sebep olmuştur. Gerçekten de İslâm âleminde, orta ve yüksek seviyeli medreselerinde okutulmuş, şerhler ve haşiyeler yapılmıştır. 569/1173 tarihinde yazıldığı bildirilen nazım halindeki bu hacmi küçük fakat muhtevası büyük olan eser, İslâm Dini'nin İman Esaslarıyla ilgili hemen hemen bütün konularında pratik anlatım ve anlayış ifadesinin bulunması nedeniyle ezberlenmiş ve ezberleştirilmiştir.

Eser, sahasında ilk ve tek değildir. Zira daha önceleri: Ebu Hanife (v. 150/767)'nin "el-Fıkhü'l-Ekber"i; İmam eş-Şafîî (v. 204/819)'nin "el-Fıkhü'l-Ekber (Kitabu Fıkhî'l-Ekber fi't-Tevhîd)"i; et-Tahâvî (v. 321/933)'nin "el-Akîdetü't-Tahâviyye"si; Maturîdî (v. 333/944)'nin "Kitabu't-Tevhîd" ve "Risâletü'l-Akâid"i; Ebu'l-Kasım İshak b. Muhammed el-Hakim es-Semerkindî (v. 342/953)'nin "es-Sevâdu'l-A'zam"i; Ömer en-Nesefî (537/1142)'nin "el-Akâidü'n-Nesefiyye"si... gibi küçük kitapçıklar, risaleler yazılmıştır. el-Üşî (v. 575/1180)'nin "el-Kasidetü'l-Emâli"sinden sonra aynı hacim ve ebatta şu eserleri sayabiliriz: el-Adudu'd-din el-İcî (v. 755/1353)'nin "el-Akâidü'l-Adudiyye ve el-Mevâkîf"i; Hızır Bey (v. 863/1458)'in "Kaside-i Nuniyye"si (51); Muhammed es-Senûsî Ebu Abdillâh Muhammed b. Yusuf b. Ömer el-Hüsni et-Telemsânî (v. 895/1490)'nin "el-Akâidü's-Senûsiyye (Senûsiyye Akaidi-Akide-i Suğrâ)"sı (52); İmam Birgivî Muhammed Efendi (v. 981/1572)'nin veya Hasan Kafi Bosnevî Akhisârî

(50) Brockelmann, Supplementband, c. I, s. 764.

(51) "Kaside-i Nuniyye" (105) beyittir. Bkz. Prof. Dr. Şerafeddin Gölcük, Kelâm Alimi Hızır Bey, Milli Kültür, Mayıs, 1981, s. 8-12; Bursalı Mehmet Tahîr Efendi, Sadeleştiren: A. Fikri Yavuz - İsmail Özen, Osmanlı Müellifleri, İstanbul, 1972 - 1975; c. I, s. 337 - 338; İ. A. (İlgili madde), c. V, s. 471.

(52) "Senûsi-i Eş'arî" diye bilinen Muhammed Senûsi'nin akâide dair eserinin ismi "Ümmü'l-Berâhim"dir. Buna "Akide-i Suğrâ, Senûsiyye-i Suğrâ" ve "Akîdetü Ehli't-Tevhîd ve't-Tesdîd": "el-Kübre's-Senûsi"de denilmektedir. Almanca, Fransızca tercemeleri vardır. Bkz. Ömer Nasuhi Bilmen, Büyük Tefsir Tarihi, (Tabakâtü'l-Müfessirin), Ankara, 1960, c. II, s. 434 - 435.

(v. 1025/1616)'nin "Ravzâtü'l-Cennât"ı (53); Abdusselâm b. İbrahim b. İbrahim el-Lekkânî, el-Mâlikî (v. 1078/1667)'nin "Cevheretü't-Tevhîd"i (54); İshak b. Hasen et-Tokâdî er-Rûmî el-Hanefî (v. 1100/1688)'nin (55) "Manzûmetü'l-Akâid (Türkçe)"i (56); İbrahim Hakkı Erzurumî (Erzurumlu İsmail Hakkı v. 1780)'nin "Akâid Manzumesi (Akâid-i Din-i İslâm)" (57); Ahmed Ziyâüddin Gümüşhanevî (v. 1310/1893)'nin "Câmiu'l-Mütûn fi Hakkı Envâi's-Sifât'i-l-İlâhiyye ve'l-Akâidi'l-Maturidiyye ve Elfâzi'l-Küfri ve Tashihi'l-A'mali'l-Acibiyye"si; Hacı Mehmet Zihni Efendi (v. 1332/1914)'nin "Akâid-i İslâmiyye (Nimet-i İslâm'ın içindedir)"si(58); Manastırlı İsmail Hakkı (v. 1330/1912)'nin "Mevâidü'l-En'âm fi Berâhin-i Akâidi'l-İslâm = İslâm Akâidi'nin Delillerine Dair Nimet Sofraları" (59)... gibi daha pek çok eserler yazılmıştır.

Bunlardan Ebu Hanîfe'nin "el-Fıkhu'l-Ekber"i; et-Tehâvî'nin "el-Akîdetü't-Tehâviyye"si; Maturidî'nin "Kitbu't-Tevhîd ve Risaletü'l-Akaid"i ve Ömer Neseî'nin "el-Akâidü'n-Neseî"si meşhurdur. Maturidî'nin eserleri hariç diğerlerinin çeşitli şerhleri hatta haşiyeleri dahi yazılmış olup el-Üşî'nin "Emâli"sinden daha yaygın olan bu eserler bütün "İslâm Ülkele-ri"nde okutulmuş, halen de resmî ve özel okullarda okutulmaktadır. Fakat bunların yanında nazım halinde olması, kolayca ezberlenmesi ve akıldan tutulması ile bütün konuları içine alması sebepleriyle "el-Kasidetü'l-Emâli" de önemli bir yer tutmaktadır.

- (53) Bu eserin yazarını: el-Bağdâdî, Hedîyyetü'l-Arifin, c. II, s. 252 de; Bilmen, a.g.e., c. I, s. 651 de; Mehmet Tahir Efendi, a.g.e., c. I, s. 254; İslâm Alimleri Ansiklopedisi, c. XIII, s. 321-343 de; Kasım Kufrah, İ. A. İstanbul, 1961, c. II, s. 634 - 635 de Birgivi olarak veriyor. Dr. A. Turan Aslan'ın 1981 tarihli basılmamış Doktora tezi, s. 91, 92 de Hasan Kafi Akhisârî (v. 1025/1616) ye ait olup, Süleymaniye ktp. 1157 1b.de kayıtlı elyazma nüsha, Tahir Ef., a.g.e., c. I, s. 324 - 325'e bakınız.
- (54) İthafü'l-Mürîd Lişerhi Cevheretü't-Tevhîd, babasına aittir. Kendisi şerh etti. Fakat "İrşâdü'l-Mürîd Licevheretü't-Tevhîd" kendisine aittir. Metni (144) beyittir. Bkz. Ali Nar, Akâid Risalesi, İstanbul, 1984, s. 231.
- (55) Mehmet Tahir Efendi, a.g.e., c. I, s. 356; el-Bağdâdî, Hedîyyetü'l-Arifin, c. II, s. 201. (Ali Nar, a.g.e., s. 243 deki "Zencanî" v. 1090/1656 ayırır). Eser, 1100/1688 de vefat eden Tokâdî'nindir. İsim benzerliği var.
- (56) (302) beyittir. Bkz. Ali Nar, a.g.e., s. 244 - 271.
- (57) Türkçe manzum olan bu eser (1116) beyitten ibarettir. Bkz. İbrahim Hakkı Erzurumî, "Akâid-i Din-i İslâm": Ali Nar, a.g.e., s. 275 - 289 (Marifetnâme) adlı eserinin içinde (s. 252 - 254) n. alınmıştır.)
- (58) Hayatı ve eserleri için bkz. Ali Nar, a.g.e., s. 293 - 312.
- (59) Hayatı ve eserleri için bkz. Ali Nar, a.g.e., s. 315 - 333.

II — Kasidetü'l-Emâli veya Bed'ü'l-Emâli'nin Şerhleri :

Nazım halinde olan bu güzel eser yapılan şerhleri ile dikkatleri üzerine çekmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır (60) :

a) Arapça Şerhleri :

1 — Muhammed b. Ebî Bekr er-Râzî (660/1261) : "Hidâyetün mine'l-İ'tikâd" (61): En eski şerhidir. er-Râzî, bu şerhinde "es-Sevâdu'l-A'zam", "el-Fikhu'l-Ekber", "el-Akîdetü't-Tahâviyye", "el-Kisâi", "ed-Dürerü'l-Ezher", "Mu'cizü't-Te'lîf" ve benzerlerinden faydalanarak şerhettim, demiş ve insanların istifade etmesi için ona "Hidâyetün mine'l-İ'tikâd" (62) ismini verdiği bu kitabını (751/1351) tarihinde tamamladığını bildirmektedir.

2 — İzzü'd-din Muhammed b. Ebî Bekr b. Cema'a (v. 819/1416) : "Matla'u'l-Misâl fi Akâidi'l-İslâmiyye veya Dara'u'l-Meâlî" (63): Başlangıcı:

الحمد لله الذي تاحت في ثيابه كبريائه بصائر تلوب العرفاء... الخ

şeklinde dir. İbn Cema'a'nın bu şerhinde: "Dini meselelerde Ehl-i Dinin Akîde Esasları'nı ihtiva eden "el-Kasidetü'l-Lâmiyye", engin bir deniz gibidir. Yine bu eser küçük hacimli olmasına rağmen bir çok faydalı olan bir eserdir. Bu sebeple ben, geniş ve hacimli kitaplardan aldığım notları da belli bir düzene koymak suretiyle onun gizli ve kapalı olan (muğlak) yönlerini ona yaptığım şerhle aydınlatmak istedim ve Ehl-i Bid'at ve Dalâlet'in inançlarını iptal ederek müşkülleri açıklayan bir şerh yaptım, "Matla'u'l-Misâl fi'l-Akâidi'l-İslâmiyye" ismini verdim." dediği bildirilmiştir (64).

Bu şerh İslâm ülkelerinde olduğu kadar diğer ülkelerinde kütüphanelerinde: Paris, ve Kahire (65) ile Berlin (66)'de bulunmaktadır.

3 — Şemsü'd-din Muhammed b. Ahmed en-Niksârî (v. 901/1495) : Kısa ve özlü bir şerh yapmıştır (67). en-Niksârî'nin yaptığı şerh, Berlin

(60) Hayatı ve eserleri için bkz. Alî Nar, a.g.e., s. 337 - 350.

(61) Katib Çelebi, Keşfü'z-Zünûn, c. II, s. 1350.

(62) Brockelmann, GAL, c. I, s. 552. (1 nolu şerh): er-Râzî'nin bu şerhinin ismi: "Hidâyetün mine'l-İ'tikâd Likesreti Nef'ihi Beyne'l-İbâd" olarak geçmekte ve Berlin, Kahire,... gibi şehirlerde buldukları bütün kütüphaneler ve yerleri bildirilmektedir. Ayrıca bkz. Supplementband, c. I, s. 764 (1 nolu şerh). Burada da aynı isim altında buldukları kütüphanelerin şehirlerinin ve kaydedildikleri numaralar verilmektedir.

(63) GAL, c. I, s. 552 (3 nolu şerh de ismi: Dara'u'l-Meâlî olarak); Suppl. c. I, s. 764 (3 nolu şerh) de de aynı isim verilmektedir.

(64) Katib Çelebi, Keşfü'z-Zünûn, c. II, s. 1350.

(65) Bkz. GAL, c. I, s. 552 (3 nolu şerh).

(66) Suppl., c. I, s. 764 (3 nolu şerh).

(67) Katib Çelebi, Keşfü'z-Zünûn, c. II, s. 1350; yazılan şerhin ismi verilmiyor.

2420 de olduğu bildirilmektedir (68).

4 — Ali b. Sultan Muhammed el-Kârî el Herevî (1014/1605): Yazdığı şerhine "Dav'u'l-Meâlî" ismini vermiştir (69). "Emâlî"ye yapılan ve yazılan şerhlerden en yaygın ve meşhuru olup Mekke'de (1010 - 1601) tarihinde yazıldığı bildirilen bu şerh, İstanbul'da 1293/1876; Bombay'da 1295/1878; Delhi'de ise 1884 tarihinde basılmıştır (70). Ayrıca Berlin, Paris, Kahire gibi çeşitli şehirlerin kütüphanelerinde bulunmaktadır (71). Bugün elimizde onun yaptığı şerhin taşbasmasından "Şerhu'l-Emâlî Li'lîyyî'l-Karî" isimli eseri 1308/1890 tarihinde Dersaâdet'de basılmış olup 48 sayfadır. Yine bu şerh "Şerhu Lidav'i'l-Meâlî alâ Bed'i'l-Emâlî" veya "Dav'u'l-Meâlî Şerhi Bed'i'l-Emâlî" ismiyle Dersaâdet Kitabevi tarafından ofset olarak İstanbulda 1985 tarihinde 139 sayfa halinde basılmıştır (72).

5 — Şarihi, yazarı bilinmemektedir: Geniş bir şerhdır, ismi "Tuhfetü'l-A'âlî"dir (73).

6 — Halil b. el-A'la' el-Buharî Ğarseddin (v. yaklaşık: 750/1349): "Nefisü'r-Riyâz Li İ'dâmi'l-Emrâz

(نفس الرياض لإعداد الإمبران)

Özlü bir şerhidir: Berlin 2411, Leipzig 872, Kavala l'de bulunmaktadır (74).

7 — eş-Şeyh Halil b. el-Alâî'n-Neccârî el-Yemenî (v. 632/1234): Öz bir şerh yapmış olup başlangıcı

(الحمد لله المتكلف باوصاف الكمال... الخ)

şeklindedir (75).

(68) GAL, c. I, s. 552 (7 nolu şerh); Suppl., c. I, s. 764 de şarih ve şerhi verilmiyor.

(69) Katib Çelebi, Keşfü'z-Zünûn, c. II, s. 1350.

(70) GAL, c. I, s. 552 (6 nolu şerh); Suppl., c. I, s. 764 (6 nolu şerh); Brockelmann, İ. A. M. E. Basimevi, İstanbul, 1956, c. XIII, s. 75.

(71) Suppl., c. I, s. 764 (6 nolu şerh); GAL, c. I, s. 552 (6 nolu şerh).

(72) Suppl., c. I, s. 764 (6 nolu şerh); GAL, c. I, s. 552 (6 nolu şerh). Son ikisi kitapçılarda bulunmaktadır.

(73) GAL, c. I, s. 552 (6 nolu şerh); Suppl., c. I, s. 764 (6 nolu şerh).

(74) GAL, c. I, s. 552 (2 nolu şerh); Suppl., c. I, s. 764 (2 nolu şerh); Katib Çelebi, Keşfü'z-Zünûn, c. II, s. 1350 de ise sadece yaptığı şerhin ismi verilmiştir.

(75) Katib Çelebi, Keşfü'z-Zünûn, c. II, s. 1350.

8 — el-İmam Raziü'd-din Ebu'l-Kasım b. Hüseyin el-Bekri (v. ?) :
"l'kdu'l-Leâli" (76) : Başlangıcı (الحمد لله حق منهد... الخ)
şeklindedir (77).

9 — Raziü'd-din b. Ebi'l-Kasım b. Hasan el-Bekrî (v. ?) : "en-Nihâ-
ye" ismini verdiği şerhi Patna I, 127 de bulunmaktadır (78).

10 — Hüseyin b. İbrahim b. Hamza b. Halil (v. ?) : "el-Leâli fi Şerhi
(Bed'l)'l-Emâli" ismini verdiği bu şerh

(أن أرفع مقام وأنتفخ مقال... الخ)

diye başlamaktadır (79).

11 — eş-Şeyh Muhammed b. Ahmed b. Ömer el-Antâkî el-Hanefî
(v. ?) : "Emâli"ye yaptığı şerh: üzerinde iyi bir tahkik yapılmış memzuc
bir eser olup (حمداً لك يا منى مقدس ذاتة... الخ)

diye başlamak-
tadır. O bu eserinde tahkik metodunu kullanmıştır, denilmektedir (80).

12 — Muhammed b. Abdullutf eş-Şefevî (v. 928/1522) : "Emâli"ye
yaptığı şerh Berlin 2413/4 de bulunmaktadır (81).

13 — el-Karabağî (v. 942/1535) : "Emâli"ye yaptığı şerhe Mustafa
b. Yusuf tarafından "Haşiye" yapılmıştır (82).

14 — Mustafa b. el-Hacc Muhammed en-Nazîf (v. ?) : Yaptığı şerh
Berlin 2421'dedir (83).

(76) GAL, c. I, s. 552 (11 nolu şerh): Gotha 668/9, Leiden 2004 de var.; Suppl.
c. I, s. 764 (11 nolu şerh): Kahire I, Tunis Zait III ve Rampur 1310 da bu-
lunmaktadır.

(77) Katib Çelebi, Keşfü'z-Zünûn, c. II, s. 1350; şerhin adı verilmemiştir.

(78) GAL, c. I, s. 553 (30 nolu şerh).

(79) Katib Çelebi, Keşfü'z-Zünûn, c. II, s. 1350.

(80) Katib Çelebi, Keşfü'z-Zünûn, c. II, s. 1350.

(81) GAL, c. I, s. 552 (4 nolu şerh).

(82) GAL, c. I, s. 552 (5 nolu şerh).

(83) GAL, c. I, s. 552 (8 nolu şerh).

15 — Ebu'l-Fedâil Velesti İftihar (v. XII. yüzyıl) : Yaptığı şerh Berlin 2422'dedir (84).

16 — Şerafeddin Kasım el-Hanefî (v. ?) : Yaptığı şerh, Berlin 7695, Münih 147'dedir (85).

17 — Ebu Bekr b. Muhammed b. Ahmed el-Bustî (v. ?) : Yaptığı şerh Leiden 2005'dedir (86).

18 — Muhammed b. Muhammed el-Mısrî (v. 1105/1693) : Yaptığı şerhin ismi verilmemektedir (87).

19 — Ahmed b. İbrahim et-Tunisî ed-Dukdusî (v. ?) : Yaptığı şerhe: "Nasru'l-Leâlî" ismini vermiştir. Kahire 2, I, 211; Rampur I, 323 de var (88).

20 — Kemal Paşa (v. 940/1533) : Yaptığı şerhin ismi verilmemektedir (89).

21 — Yazarı belli değil ? : Yaptığı şerh: Berlin 2419, 2423; Leipzig 878; Leiden 2006/7; Cezair 574 de bulunmaktadır (90).

22 — Muhammed b. Muhammed er-Rafî (v. ?) : Yaptığı şerh: Patna II, 512'dedir (91).

23 — Abdülganî b. Mevlâ Racı Muhammed el-Abbasî (v. ?) : Yaptığı şerh: Patna II, 494'dedir (92).

24 — Yazarı belli değil ? : Yaptığı şerh: Tunis, zait III, 62 de var (93).

25 — Ahmed Zeyne'l-Abidin b. İdris el-Malikî (v. ?) : Lekkânî (v. 1041/1631)'nin öğrencisi olan bu zatın yaptığı şerhin adı verilmemektedir (94).

26 — Ahmed en-Nâbî (v. 1037/1627) : Yaptığı şerhe "Dav'u'l-Leâlî" ismini vermiştir (95).

(84) GAL, c. I, s. 552 (9 nolu şerh).

(85) GAL, c. I, s. 552 (10 nolu şerh); Suppl., c. I, s. 764 (10 nolu şerh): Bundan başka bir şerh daha yaptığı bildiriliyor.

(86) GAL, c. I, s. 552 (12 nolu şerh).

(87) GAL, c. I, s. 552 (13 nolu şerh); Suppl., c. I, s. 764 (13 nolu şerh).

(88) GAL, c. I, s. 552 (14 nolu şerh): Burada şerhinin ismi yok; Suppl., c. I, s. 765 (14 nolu şerh).

(89) GAL, c. I, s. 552 (15 nolu şerh).

(90) GAL, c. I, s. 552 (15 nolu şerh).

(91) GAL, c. I, s. 552 (23 nolu şerh).

(92) GAL, c. I, s. 553 (31 nolu şerh).

(93) Suppl., c. I, s. 765 (17 nolu şerh).

(94) Suppl., c. I, s. 765 (18 nolu şerh).

(95) Suppl., c. I, s. 765 (19 nolu şerh).

27 — Muhammed b. Abdillâh b. Demirtaş (v. 1004/1595) : "el-Fevâ'idü'l-Marziya" isminde bir şerhi, Şam, Z. 48'dedir (96).

28 — Muhammed b. Sadreddin eş-Şirvânî (v. 1136/1626) : Yaptığı şerhi Rampur I, 311'dedir (97).

29 — Muhammed b. Yusuf el-Halebi (v. Yaklaşık 1144/1731) : Yaptığı şerh Süleymaniye ktp. 775'dedir (98).

30 — Muhammed b. Muhammed er-Râfi (v. 1143/1730) : Şerhinin adı verilmemiştir (98/a).

31 — Şemsüddin Muhammed el-Kuhistânî (v. yaklaşık 960/1543) : Yaptığı şerhi Pet. AM. Buch 140'dadır (99).

32 — Hasan Ebu Udbe el-Aksarî (v. ?) : Yaptığı şerh Kahire 2, I, 190'dadır (100).

33 — el-Cenkardî (v. ?) : ed-Durru'l-Mutala'li: Yaptığı şerh, Rampur I, 299'dadır (101).

34 — Muhammed b. Süleyman el-Halebî er-Reyhâvî (v. 1228/1813) : "Nuhbetü'l-Leâlî Lişerhi Bed'i'l-Emâli": 67 beyt olup sonunda metni ile birlikte 143 sayfa olarak İhlas Vakfı tarafından İstanbul, 1979 da bastırılmıştır.

b) Farsça Şerhleri :

1 — Muhammed b. Bahs Refikî (v. ?) : Nazmü'l-Leâlî: Luknov'da 1869 da basılmıştır (102).

2 — Ahmed Darviza Ningarharî, Afganî (Afganlı) (v. IX. veya X. yüzyıl) : Şahsî açıklamaları olan bir şerhdur. Akbar, II, 180-219; Londra'da 1878, Lahor, 1891 ve 1900 tarihlerinde basılmıştır (103).

c) Türkçe Tercemeleri :

1 — Ali el-Karî el-Herevî (v. 1014/1605)'nin "Emâli"ye yazdığı şerh: "Dav'ü'l-Meâlî" ismindeki basılı eser ile Hüsnü Efendi'nin Türkçe tercemesi birlikte İstanbul'da 1304/1886 tarihinde tekrar basılmıştır (104).

(96) Suppl., c. I, s. 765 (20 nolu şerh).

(97) Suppl., c. I, s. 765 (21 nolu şerh). (vefat tarihi: 1136/1723 olmalı)

(98) Suppl., c. I, s. 765 (22 nolu şerh).

(98/a) Suppl., c. I, s. 765 (23 nolu şerh).

(99) Suppl., c. I, s. 765 (24 nolu şerh).

(100) Suppl., c. I, s. 765 (25 nolu şerh).

(101) Suppl., c. I, s. 765 (26 nolu şerh).

(102) Suppl., c. I, s. 765 (27 nolu şerh).

(103) Suppl., c. I, s. 765 (28 nolu şerh).

(104) Suppl., c. I, s. 764 (6 nolu şerh); İ. A. c. XIII, s. 75 (el-Üşî maddesi).

2 — Fazlullah (v. ?)'in Türkçe'ye çevirdiği bir şerh: Viyana, 469; Musul, 96, 105'dedir (105).

3 — Yazarı belli değil ? : Türkçe'ye çevirilen şerh: Viyana 1661'dedir (106).

4 — es-Seyyid Ahmed Asım el-Antebî (v. 1215/1800'den sonra) : "Merahu'l-Meâlî fi Şerhi'l-Emâlî" : İstanbul, Selim Ağa ktp. 624'dedir (107). İstanbul'da 1304/1886 tarihinde metni ile, şerhinin Türkçesi ile birlikte basılmıştır (108). Eserin kenarında ise "el-Milel ve'n-Nihal"ın Türkçe tercemesi var. Giriş kısmında 1215/1800 senesinin Ramazan ayında tamamlandığını bildirmekte olup sayfa 219 da "Emâlî" sona ermekte; 243 sayfaya kadar ise "el-Milel ve'n-Nihal"ın tercemesi devam etmektedir (109).

5 — Muhammed Şükri (v. ?) tarafından özet halindeki Türkçesi ile birlikte İstanbul'da 1305/1887 tarihinde basılmıştır (110).

6 — Muhammed b. Malguya (Murad: 982 - 1003/1574 - 1595) tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Manchester, 83'dedir (111).

7 — Osman Nuri Bilgin: Akaid-i İslâmiyyeyi Câmi Manzûme-i Emâlî Tercemesi: Latin harfleriyle izahlı olarak 63 beyit halinde Türkçe'ye terceme edilmiş bir eserdir (112).

(105) GAL, c. I, s. 552 (16 nolu şerh).

(106) GAL, c. I, s. 552 (17 nolu şerh).

(107) Suppl., c. I, s. 765 (16/a nolu şerh).

(108) Suppl., c. I, s. 765 (16 nolu şerh).

(109) Bkz. Merahu'l-Meâlî fi Şerhi'l-Emâlî, Dersaadet Yayınları İstanbul 1304/1886.

(110) Suppl., c. I, s. 765 (16/c nolu şerh).

(111) Suppl., c. I, s. 765 (29 nolu şerh).

(112) Bkz. Osman Nuri Bilgin, Akaidi İslâmiyyeyi Cami Manzûme-i Emâlî Tercemesi, Ankara, 1964, 20 sayfadır.

C - EL-ÜŞİ'NİN, TÜRKİYE'DE BAZI KÜTÜPHANELERDE: "KASİDE-TÜ'L-EMALİ (BED'Ü'L-EMALİ)"NİN ŞERHLERİ DAHİL DİĞER ESERLERİNİN YAZMA VE MATBU OLARAK BULUNDUKLARI YERLERDEN BİR KISMI :

İ - T.C. KÜLTÜR BAKANLIĞI SÜLEYMANİYE GENEL KÜTÜPHANESİ:

A) KASİDETÜ'L-EMALİ (BED'Ü'L-EMALİ) :

a — Yazma - Arapca :

Sıra No: Kayıt No: Demirbaş No:

- 1 - 104554 - 86022 - REŞ. 01322: Kasidetü Yekulü'l-Abd. Nesih. Arp. 18 yk. Müstensihî yok; İstinsah yeri ve tarihi yok.
- 2 - 104556 - 57229 - HÜS. 00560: Akaid Hakkında Kaside. Yazma, Arapca.
- 3 - 104557 - 81766 - PER. 00483: Emâlî Kasidesi. Yazma, Arapca.
- 4 - 104559 - 52875 - HAM. 01451: Bed'ü'l-Emali. Yazma, Arapca.
- 5 - 104561 - 93570 - Ş.E. 00186: Bed'ü'l-Emâlî. Yazma, Arapca.
- 6 - 104562 - 80914 - OSM. 00029: Tahkik: es-Seyyid Molla Halil: Bed'ü'l-Emâlî. Yazma, Arapca.
- 7 - 104563 - 91215 - SER. 03841: Bed'ü'l-Emâlî. Yazma, Arapca.
- 8 - 104564 - 91314 - SER. 01373: Bed'ü'l-Emâlî. Yazma, Arapca.
- 9 - 104568 - 2145 - A.I. 00882: Kaside-i Emâlî. Yazma, Arapca.
- 10 - 104569 - 105987 - YAZ. 02177: Kaside-i Emâlî. Yazma, Arapca.
- 11 - 104570 - 105985 - YAZ. 01269: Kaside-i Emâlî. Yazma, Arapca.
- 12 - 104571 - 2146 - A.I. 00852: Kaside-i Emâlî (Manzum). Yazma, Arapca.
- 13 - 104572 - 66780 - KAD. 00548: Kaside-i Emâlî Şerhi. Yazma, Arapca.
- 14 - 104573 - 67174 - KAR. 00346: Th. Ali b. Ebu Bekir: Kaside Bed'ü'l-Emâlî. Yazma, Arapca.
- 15 - 104574 - 71103 - LAL. 00689: Kaside Bed'ü'l-Emâlî. Yazma, Arapca.

- 16 - 104576 - 105986 - YAZ. 01672: Th. es-Seyyid Abdülfettâh: Kaside Bed'ü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 17 - 104577 - 105984 - YAZ. 00598: Kaside Bed'ü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 18 - 104578 - 91219 - SER. 03894: Kaside Bed'ü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 19 - 104579 - 91216 - SER. 03823: Kaside Bed'ü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 20 - 104580 - 91218 - SER. 03887: Kaside Bed'ü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 21 - 104581 - 91217 - SER. 03827: Kaside Bed'ü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 22 - 104582 - 91601 - SEY. 00016: Kaside fi Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 23 - 104583 - 77434 - M.A. 00041: Kaside Bed'ü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 24 - 104584 - 77433 - M.A. 00024: Kaside Bed'ü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 25 - 104585 - 93815 - ŞAZ. 00153: Kaside Bed'ü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 26 - 104586 - 80798 - NAF. 01473: Kaside Bed'ü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 27 - 104588 - 5222 - AYA. 02002: Th. Yasin: Kaside Bed'ü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 28 - 104589 - 5224 - AYA. 04791: Kaside Bed'ü'l-Emâli. Yazma Arapca.
- 29 - 104590 - 5223 - AYA. 02317: Kaside Bed'ü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 30 - 104591 - 5221 - AYA 01446: Kaside Bed'ü'l-Emâli. Yazma - Arapca - Şam - 835/1531.
- 31 - 104592 - 17730 - COR. 00311: Th. Kani Bey: Kasidetü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 32 - 104594 - 68417 - KAS. 00752: Kasidetü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 33 - 104595 - 68416 - KAS. 00745: Th. Muhammed b. İbrahim: Kasidetü'l-Emâli. Yazma, Arapca.

- 34 - 104596 - 68418 - KAS. 00752: Kasidetü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 35 - 104597 - 61120 - İZM. 00780: Kasidetü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 36 - 104598 - 58420 - İBR. 00878: Kasidetü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 37 - 104600 - 50736 - HAL. 00122: Kasidetü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 38 - 104601 - 57230 - HÜS. 00098: Kasidetü'l-Emâli. Yazma - Arapca - 1113/1701.
- 39 - 104602 - 78748 - MİH. 00220: Kasidetü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 40 - 104603 - 102030 - TIR. 01376: Kasidetü'l-Emâli. Yazma - Arapca - Medine. Ts.
- 41 - 104604 - 20209 - DEN. 00432: Kasidetü'l-Emâli. Yazma - Arapca - 1166/1752.
- 42 - 104605 - 20206 - DEN. 00404: Kasidetü'l-Emâli. Yazma - Arapca - 1001/1592.
- 43 - 104606 - 20208 - DEN. 00407: Kasidetü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 44 - 104607 - 20207 - DEN. 00070: Th. Mehmed: Kasidetü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 45 - 104608 - 20210 - DEN. 00078: Kasidetü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 46 - 104609 - 24305 - ESA. 01683: Kasidetü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 47 - 104610 - 66781 - KAD. 00553: Kasidetü'l-Emâli Şerhi. Yazma - Arapca - 800/1397.
- 48 - 104611 - 55774 - HEK. 00272: Th. Hacı Mustafa: Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 49 - 104612 - 5251 - AYA. 02346: Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma - Arapca - 919/1513.
- 50 - 104613 - 88852 - REŞ. 01047: Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma - Arapca - 1131/1718.
- 51 - 104614 - 88854 - REŞ. 01048: Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma - Arapca - 970/1562.
- 52 - 104615 - 88853 - REŞ. 01014: Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 53 - 104616 - 88855 - REŞ. 01051: Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma, Arapca.

- 54 - 104617 - 88859 - REŞ. 01030: Kasidetü Yekülü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 55 - 104618 - 88857 - REŞ. 00519: Kasidetü Yekülü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 56 - 104619 - 88856 - REŞ. 00987: Th. Mahmud b. İskender: Kasidetü Yekülü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 57 - 104620 - 88858 - REŞ. 00338: Yekülü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 58 - 104622 - 57232 - HÜS. 00756: Th. Abdülgani b. İsmail: Kasidetü Yekülü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 59 - 104623 - 57233 - HÜS. 00763: Kasidetü Yekülü'l-Abd. Yazma - Arapca - 1209/1804.
- 60 - 104624 - 52876 - HAM. 00388: Th. Molla Halîf: Kaside-i Yekülü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 61 - 104626 - 69785 - KİL. 01027: Kaside-i Yekülü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 62 - 104627 - 53478 - HAR. 00227: Kaside-i Yekülü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 63 - 104628 - 50737 - HAL. 00259: Kaside-i Yekülü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 64 - 104629 - 50740 - HAL. 00820: Kaside-i Yekülü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 65 - 104630 - 50739 - HAL. 00814: Kaside-i Yekülü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 66 - 104631 - 50738 - HAL. 00769: Kaside-i Yekülü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 67 - 104632 - 24427 - ESA. 03552: Kaside-i Yekülü'l-Abd. Yazma - Arapca - 1181/1767.
- 68 - 104633 - 24425 - ESA. 03354: Kaside-i Yekülü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 69 - 104634 - 24426 - ESA. 03608: Kaside-i Yekülü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 70 - 104635 - 24423 - ESA. 03780: Kaside-i Yekülü'l-Abd. Yazma - Arapca - 1168/1754.

- 71 - 104636 - 24430 - ESA. 03399: Kaside-i Yekulü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 72 - 104637 - 24422 - ESA. 01263: Kaside-i Yekulü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 73 - 104638 - 24421 - ESA. 03674: Kaside-i Yekulü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 74 - 104639 - 24424 - ESA. 03665: Kaside-i Yekulü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 75 - 104640 - 24429 - ESA. 03521: Kaside-i Yekulü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 76 - 104641 - 24428 - ESA. 03677: Kaside-i Yekulü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 77 - 104643 - 108726 - YOZ. 00343: Kaside-i Yekulü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 78 - 104644 - 83266 - PER. 00631: Kaside-i Yekulü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 79 - 104645 - 105988 - YAZ. Th. Osman b. Ömer: Kaside-i Yekulü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 80 - 104646 - 105990 - YAZ. 01306: Yekulü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 81 - 104647 - 98686 - ŞEH. 02810: Th. Süleyman el-Konevî: Yekulü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 82 - 104648 - 77917 - MEH. 00127: Kaside-i Yekulü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 83 - 104649 - 105989 - YAZ. 01305: Kaside-i Yekulü'l-Abd fi Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 84 - 104650 - 105991 - YAZ. 01535: Th. Mustafa b. Mahmud: Kaside-i Yekulü'l-Abd fi Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 85 - 104651 - 105993 - YAZ. 02031: Kaside-i Yekulü'l-Abd fi Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 86 - 104652 - 105992 - YAZ. 01692: Th. İbrahim b. Ali: Kaside-i Yekulü'l-Abd Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 87 - 104653 - 68419 - KAS. 00116: Kaside-i Yekulü'l-Abd fi Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.

- 88 - 104654 - 91587 - SER. 00247: Kaside-i Yekülü'l-Abd Bed'ü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 89 - 104655 - 79385 - MUR. 00142: Kaside-i Yekülü'l-Abd fi Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 90 - 104656 - 79386 - MUR. 00331: Kaside-i Yekülü'l-Abd Bed'ü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 91 - 104657 - 24431 - ESA. 00942: Kaside-i Yekülü'l-Abd fi Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 92 - 104658 - 57231 - HÜS. 00125: Kaside-i Yekülü'l-Abd (Kaside-i Emâli). Yazma - Arapca - 1172/1758.
- 93 - 104666 - 58418 - İBR. 00494: Kasidetü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 94 - 104667 - 47628 - HAC. 00567: Bed'ü'l-Emâli. Yazma - Arapca - 1253/1837.
- 95 - 104668 - 47619 - HAC. 06204: el-Emâli et-Tevhîdiyye (Bed'ü'l-Emâli). Yazma, Arapca.
- 96 - 104669 - 47617 - HAC. 03790: el-Emâli et-Tevhîdiyye (Kasidetü Yekülü'l-Abd). Yazma, Arapca.
- 97 - 104670 - 47618 - HAC. 04183: el-Emâli et-Tevhîdiyye (Kasidetü Yekülü'l-Abd). Yazma, Arapca.
- 98 - 104671 - 38864 - H.H. 01026: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 99 - 104672 - 38863 - H.H. 01003: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 100 - 104673 - 38861 - H.H. 00231: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 101 - 104674 - 38862 - H.H. 01160: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma Arapca.
- 102 - 104675 - 47623 - HAC. 06287: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 103 - 104676 - 47621 - HAC. 03925: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 104 - 104677 - 47622 - HAC. 06286: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.

- 105 - 104678 - 47620 - HAC. 01309: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 106 - 104679 - 35872 - FAT. 05394: Th. Ahmed b. Hüseyin: Kasidetü'l-Emâli. Yazma - Arapca - 1214/1799.
- 107 - 104680 - 35868 - FAT. 01664: Kasidetü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 108 - 104681 - 35871 - FAT. 05346: Kasidetü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 109 - 104682 - 35870 - FAT. 04093: Th. İbrahim b. Ahmed: Kasidetü'l-Emâli. Yazma - Arapca - 719/1319.
- 110 - 104683 - 35873 - FAT. 05399: Kasidetü'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 111 - 104684 - 47627 - HAC. 01388: Kasidetü Yekülü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 112 - 104685 - 47626 - HAC. 01310: Kasidetü Yekülü'l-Abd. Yazma - Arapca - 1259/1843.
- 113 - 104686 - 47625 - HAC. Kasidetü Yekülü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 114 - 104687 - 47624 - HAC. 01097: Kasidetü Yekülü'l-Abd fi Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 115 - 104688 - 39877 - HAC. 00676: Kasidetü Yekülü'l-Abd fi Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 116 - 104692 - 48641 - HAF. 00463: Kasidetü Yekülü'l-Abd. Yazma, Arapca.
- 117 - 104694 - 72699 - LAL. 02419: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 118 - 104695 - 72684 - LAL. 02418: Th. Hafız Ali: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 119 - 104696 - 72695 - LAL. 02419: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 120 - 104697 - 72680 - LAL. 02250: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 121 - 104698 - 72683 - LAL. 02418: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 122 - 104699 - 72689 - LAL. 02418: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.

- 123 - 104701 - 72706 - LAL. 02419: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 124 - 104702 - 72681 - LAL. 02249: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 125 - 104703 - 72696 - LAL. 02419: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 126 - 104704 - 72682 - LAL. 02418: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 127 - 104705 - 72679 - LAL. 01888: Th. Seyyid Ebu Bekir: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 128 - 104706 - 72705 - LAL. 02419: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 129 - 104707 - 72700 - LAL. 02419: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 130 - 104708 - 72690 - LAL. 02418: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma - Arapca - 1145/1732.
- 131 - 104709 - 72707 - LAL. 02419: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 132 - 104710 - 72708 - LAL. 02419: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 133 - 104711 - 72711 - LAL. 03693: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 134 - 104712 - 72710 - LAL. 02419: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 135 - 104713 - 72698 - LAL. 02419: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 136 - 104714 - 72694 - LAL. 02419: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 137 - 104715 - 72703 - LAL. 02419: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 138 - 104716 - 72686 - LAL. 02418: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 139 - 104717 - 72701 - LAL. 02419: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.

- 140 - 104718 - 72692 - LAL. 02418: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 141 - 104719 - 72697 - LAL. 02419: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 142 - 104720 - 72693 - LAL. 02419: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 143 - 104721 - 72688 - LAL. 02418: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 144 - 104722 - 72704 - LAL. 02419: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma - Arapca - 1181/1767.
- 145 - 104723 - 72691 - LAL. 02418: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 146 - 104724 - 72709 - LAL. 02419: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 147 - 104725 - 72685 - LAL. 02418: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 148 - 104726 - 72702 - LAL. 02419: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 149 - 104727 - 72687 - LAL. 02418: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma / Arapca.
- 150 - 104728 - 24310 - ESA. 01454: Th. Mahmud Kasım b. Muhammed: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 151 - 104729 - 92118 - SÜL. 01047: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 152 - 104730 - 92116 - SÜL. 00748: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 153 - 104731 - 92117 - SÜL. 00979: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 154 - 104732 - 92119 - SÜL. 01035: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 155 - 104733 - 92120 - SÜL. 00789: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 156 - 104734 - 14008 - CAR. 01608: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma - Arapca - 1104/1692.

- 157 - 104735 - 5227 - AYA. 00574: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 158 - 104736 - 10790 - BAĞ. 02061: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 159 - 104737 - 10789 - BAĞ. 02000: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 160 - 104738 - 10788 - BAĞ. 02058: Th. Hafız Hasan er-Rehâvî: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 161 - 104739 - 94849 - ŞEH. 00350: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 162 - 104741 - 72713 - LAL. 03733: Şerhu Kasideti Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 163 - 104742 - 48081 - HAF. 00016: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma - Arapca - 1194/1780.
- 164 - 104743 - 31191 - FAT. 03134: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma, Arapca.
- 165 - 104744 - 57772 - İBR. 00866: Kasidetü Bed'i'l-Emâli fi't-Tevhîd. Yazma - Arapca - 1100/1688.

b) Yazma - Türkçe (Osmanlıca) :

- 166 - 104745 - 47319 - HAC. 01430: Çev. Şinasi Efendi: Yekulü'l-Abd Manzumesinin Tercümesi. Osm.

c) Matbu - Arapca :

- 167 - 104555 - 83443 - NUR. 00008. Kaside Yekulü'l-Abd.
- 168 - 104560 - 102029 - TIR. 01846: Bed'ül-Emâli.
- 169 - 104566 - 54092 - HAS. 00527: Bed'ül-Emâli Li Tevhîd bi Nazmı Ke'l-Leâli: Mısır, 1310/1892.
- 170 - 104575 - 65839 - İZM. 03385: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Matbu - Arapca. Beyrut, 1326/1908.
- 171 - 104593 - 16308 - CEL. 00659: Kasidetü'l-Emâli. Arapca - Mısır, 1310/1892.
- 172 - 104599 - 58419 - İBR. 00633: Kasidetü'l-Emâli. Arapca, baskı yeri ve tarihi yok.

173 - 104621 - 55977 - HİD. 00141: Kaside-i Yekulü'l-Abd. Arapca, baskı yeri ve tarihi yok.

174 - 104625 - 58828 - İD. 00068: Kaside-i Yekulü'l-Abd. Arapca, İstanbul, 1331/1912.

175 - 104642 - 108727 - YÜZ. 00368: Kaside-i Yekulü'l-Abd. Arapca. Matbaa-i Amire, İstanbul, Ts.

176 - 104659 - 65840 - İZM. 04053: Kaside-i Yekulü'l-Abd (Bed'ü'l-Emâli), Arapca, Bombay, ts.

177 - 104693 - 62473 - İZM. 03673: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Matbaa-tü'l-Hayriyye, Kahire, 1310/1892.

178 - 104700 - 72678 - LAL. 01591: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Arapca, Deniz Matb., Baskı yeri Yk. Ts.

d — Yazma - Farsca :

1 - 104565 - 67173 - KAR. 00347: Bed'ü'l-Emâli Maa Tercemetiha'l-Farisiya. Yazma, Farsca.

B) DİĞER ESERLERİ :

a) 1 - 104660 - 50741 - HAL. 00088: Th. Hüseyin b. Hasan: Nisabü'l-Ahbâr li Tezekkürü'l-Ahyâr. Arapca, Yazma.

2 - 104661 - 67175 - KAR. 00074: Nisâbü'l-Ahbâr li Tezekkürü'l-Ahyâr. Arapca, Yazma. 788/1376.

3 - 104663 - 6976 - AYA. 00378: Nisâbü'l-Ahbâr li Tezkireti'l-Ahyâr. Arapca, Yazma. 1114/1702.

4 - 104664 - 107460 - YEN. 01183: Nisâbü'l-Ahbâr li Tezkireti'l-Ahyâr. Arapca, Yazma, Ts.

5 - 104665 - 80915 - OSM. 00048: Nisâbü'l-Ahbâr li Tezkireti'l-Ahyâr. Arapca, Yazma, Ts.

6 - 104689 - 38865 - H.H. 00187: Th. Hasan b. Molla Ali: Nisâbü'l-Ahbâr li Tezekkürü'l-Ahyâr. Arapca, Yazma.

7 - 1046090 - 38866 - H.H. 00264: Nisâbü'l-Ahbâr li Tezekkürü'n-Nebiyyi'l-Muhtar. Arapca, Yazma.

8 - 104740 - 72712 - LAL. 01509: Nisâbü'l-Ahbâr ve Tezkiretü'l-Ahyâr. Arapca, Yazma, 1078/1667.

b) 1 - 104691 - 35869 - FAT. 00787: Th. Musâfir ed-Debistânî: Cüz' fî Rivâyeti Enes b. Mâlik an Resulillâh bi İsnadın Vahid. Arapca, Yazma, 756/1355.

c) 1 - 104558 - 59543 - İSM. 00381: Banat Şu'ad Kasidesi. Arapca, Yazma.

d) 1 - 104587 - 20205 - DEN. 00406: Kaside-i Bürde (Tercüme). Arapca, Yazma.

e) 1 - 104567 - 3380 - AYA. 01033: Th. Şerif Muhammed b. Seyyid: Cevâhirü'l-Ahkâm. Arapca, Yazma.

II — MARMARA ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ KÜTÜPHANESİ : KASİDETÜ'L-EMALİ (BED'Ü'L-EMALİ)

a — Yazma - Arapca :

1 - 17335 - 12915 - 00765: el-Emâlî (bazı beyitler yok): Nesih. Müstensihî, İstinsah yeri ve tarihi yok.

b — Yazma - Türkçe (Osmanlıca) :

1 - 17339 - 16815 - 01753: Tercüme-i Kaside-i Emâlî: Trc. Mehmed Şükri b. Ahmed. İstanbul, 1305/1887; Arapca, Osmanlıca: 91 sayfa.

c — Matbu - Arapca :

1 - 17322 - 15450 - 00873: el-Emâlî (Bed'ü'l-Emâlî=Kasidetü'l- Emâlî). İstanbul, 1287/1870; 46 — 48 = 3 sayfa.

2 - 17323 - 15317 - 00794: el-Emâlî, Mısır, 1307/1889; 101 — 104 = 4 sayfa.

3 - 17324 - 16259 - 01380: el-Emâlî, Mısır, 1308/1890; 101 — 104 = 4 sayfa.

4 - 17327 - 8403 - 00348: el-Emâlî, Mısır, 1306/1888; 13 — 16 / 4 sayfa.

5 - 17328 - 15552 - 00947: el-Emâlî, İstanbul, 1278/1861; 54 — 56=3 sayfa.

6 - 17330 - 15486 - 00897: el-Emâlî, İstanbul, 1302/1884; 46 — 48=3 sayfa.

7 - 17331 - 4523 - 00660: el-Emâlî, İstanbul, 1289/1872; 46 — 48=3 sayfa.

8 - 17332 - 12094 - 00257: el-Emâli, İstanbul, 1316/1898: 46 — 48=3 sayfa.

9 - 17333 - 7479 - 00614: el-Emâli, Mısır, 1306/1898: 13 — 16=4 sayfa.

10 - 17334 - 8799 - 00546: el-Emâli, Mısır, 1308/1890: 101 — 104=4 sayfa.

11 - 17336 - 11986 - 00174: el-Kasidetü'l-Emâli (Manzum), İstanbul, 1331/1912: 26 — 29=4 sayfa.

12 - 17338 - 17249 - 02068: Kasidetü'l-Emâli, İstanbul, 1319/1901: 46 — 48=3 sayfa.

III — İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ ŞARKİYAT ENSTİTÜSÜ KÜTÜPHANESİ :

Matbu - Arapça :

1 - 3020 - 2960 - 00600: el-Kasidetü'l-Lâmiye fi't-Tevhîd: İstanbul, 1304/1886.

IV — İSTANBUL BELEDİYESİ KÜTÜPHANESİ :

Yazma - Türkçe (Osmanlıca) :

1 - 3100 - 636 - 00321: Çev. Şem'i: el-Emâli Tercümesi (Manzum), Yazma, Osmanlıca.

2 - 3101 - 1442 - 00321: Çev. Şem'i: el-Emâli Tercümesi, Yazma, Osmanlıca.

3 - 3102 - 11 - 00067: Kaside-i Emâli, Yazma, Osmanlıca.

V — T.C. KÜLTÜR BAKANLIĞI HACI SELİM AĞA KÜTÜPHANESİ :

A) a — Yazma - Arapça :

1 - 4485 - 592 - 00980: Kasidetü'l-Emâli: Yazma - Arapça.

2 - 4486 - 591 - 00657: Kasidetü'l-Emâli: Yazma - Arapça.

3 - 4487 - 593 - 00656: Kasidetü Bed'i'l-Emâli: Yazma - Arapça, 1125/1713.

B) DİĞER ESERLERİ :**Yazma - Türkçe (Osmanlıca) :**

1 - 4484 - 3648 - 00201: Üşi Mehmed: Divan-ı Üşi: Yazma - Osmanlıca.

VI — T.C. KÜLTÜR BAKANLIĞI KÖPRÜLÜ KÜTÜPHANESİ :**a — Yazma - Arapca :**

1 - 5150 - 1097 - 00827: Th. Muhammed b. Nasiru'd-din: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma - Arapca.

2 - 5155 - 3302 - 00153: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma - Arapca.

3 - 5153 - 5290 - 00723: Kasidetü Bed'i'l-Emâli. Yazma - Arapca.

b — Yazma - Türkçe (Osmanlıca) :

1 - 5152 - 4285 - 00232: Kasidetü Bed'i'l-Emâli Maa Tercimetihâ ile'l-Lügati't-Türkiyy: Yazma - Osmanlıca.

2 - 5154 - 4327 - 00724: Çev. Şem'i Şem'ullah: Tercümetü Bed'i'l-Emâli.

3 - 5155 - 4327 - 00250: Çev. Lalı Ahmed b. Mustafa: Tercümetü Kasideti Bed'i'l-Emâli Maa Şerhiha. Yazma - Arapca - Osmanlıca. İstin-sah Tarihi: 873/1468.

VII — T.C. KÜLTÜR BAKANLIĞI NURUOSMANIYE KÜTÜPHANESİ :**a — Yazma - Arapca :**

1 - 6852 - 6851 - 04572: Kasidetü Yekülü'l-Abd. Yazma - Arapca.

2 - 6853 - 6831 - 01803: Kasidetü Yekülü'l-Abd. Yazma - Arapca.

b — Yazma - Türkçe (Osmanlıca) :

1 - 6851 - 6830 - 01747: Kaside-i Bed'i'l-Emâli. Yazma - Osmanlıca.

VIII - T.C. KÜLTÜR BAKANLIĞI BEYAZIT DEVLET KÜTÜPHANESİ :**a — Yazma - Arapca :**

1 - 7145 - 2675 - 03163: Kasidetü'l-Emâli. Yazma - Arapca.

2 - 7146 - 2679 - 08042: Kasidetü'l-Emâli fi'l-Kelâm. Yazma-Arapca.

- 3 - 7148 - 2676 - 03179: Kasidetü'l-Emâli. Yazma - Arapca.
 4 - 7149 - 2678 - 06545: Kasidetü'l-Emâli. Yazma - Arapca.
 5 - 7150 - 2677 - 03219: Kasidetü'l-Emâli. Yazma - Arapca.
 6 - 7151 - 2680 - 03108: Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma - Arapca.
 7 - 7153 - 674 - 01685: Kasidetü'l-Emâli. Yazma - Arapca.

b — Yazma - Türkçe (Osmanlıca) :

- 1 - 71467 - 2682 - 03210: Kasidetü'l-Emâli ve Tercümesi. Yazma - Osmanlıca.

c — Matbu Arapca :

- 1 - 7152 - 2681 - 00000: el-Kasidetü'l-Yekulü'l-Abd.

IX — T.C. KÜLTÜR BAKANLIĞI MİLLET KÜTÜPHANESİ :

A) a — Yazma - Arapca :

- 1 - 20658 - 2866 - 04344: el-Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma - Arapca.
 2 - 20659 - 2863 - 03075: el-Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma - Arapca
 3 - 20661 - 2867 - 04345: Th. Turgut: el-Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma - Arapca.
 4 - 20662 - 2868 - 04362: el-Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma - Arapca.
 5 - 20663 - 2865 - 04322: el-Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma - Arapca.
 6 - 20664 - 2861 - 01837: el-Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma - Arapca.
 7 - 20665 - 2860 - 01645: Th. Hüseyin b. Muhammed: el-Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma - Arapca.
 8 - 20666 - 2870 - 04640: el-Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma - Arapca.
 9 - 20667 - 2862 - 03070: el-Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma - Arapca.
 10 - 20668 - 2869 - 04485: el-Kasidetü Yekulü'l-Abd. Yazma - Arapca.

b — Yazma - Türkçe (Osmanlıca) :

- 1 - 20669 - 8972 - 00328: Leâli fi Tercemeti'l-Emâli. Yazma - Osmanlıca.

c — Matbu - Arapca :

- 1 - 20655 - 508 - 04412: Bed'ül'-Emâli. Mısır, 1302/1884.
- 2 - 20656 - 507 - 04413: Bed'ül'-Emâli. Mısır, 1306/1888.
- 3 - 20657 - 506 - 04414: Bed'ül'-Emâli. Mısır, 1304/1886.
- 4 - 20660 - 2864 - 04220: el-Kasidetü Yekulü'l-'Abd. Baskı yeri ve tarihi yok.

d — Matbu Türkçe (Osmanlıca) :

- 1 - 20671 - 9842 - 00329: Çev. Muhammed Şükrü: Terceme-i Kaside-i Emâli. İstanbul, 1303/1885.

B) DİĞER ESERLERİ :**Matbu - Türkçe (Osmanlıca) :**

- 1 - 20670 - 9055 - 00312: Çev. Hüseyin Hüsnü b. Süleyman: Mir'ât-ı Akayid: Osmanlıca, İstanbul, 1304/1886.

X — TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLAM ANSİKLOPEDİSİ KÜTÜPHANESİ (İSTANBUL'DA) :**Matbu - Türkçe (Osmanlıca) :**

- 1 - 20744 - 8458 - 07907: Merahu'l-Meâli fi Şerhi'l-Emâli. Osmanlıca. İstanbul, 1886.

XI — 9 EYLÜL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ KÜTÜPHANESİ (İZMİR'DE) :**Matbu - Türkçe (Osmanlıca) :**

- 1 - 18743 - 1997 - 04453: Çev. Muhammed Şükrü: Keşfü'l-Meâli Şerhu Bed'ül'-Emâli. Osmanlıca, İstanbul, 1328/1910.

Kütüphanelerdeki bu eserler incelendiğinde el-Üşî'nin yukarıda zikredilen eserlerine şunları da ilave etmek gerekir.

- 1 - Sül. Ktp. 104690 - 38866 - H.H. 00264: Nisabu'l-Ahbâr Litezakküri'n-Nebiyi'l-Muhtar, Yazma - Arapca. Bu eser: Nisâbu'l-Ahbâr Litezkireti'l-Ahyâr isimli eserin aynısı olsa gerek.

2 - Sül. Ktp. 104691 - 35869 - FAT. 00787: Th. Musafir ed-Debistânî: Cüz' fi Rivayeti Enes b. Malik an Resulillah bi İsnadin Vahid. Yazma - Arapca, 756/1355.

3 - Sül. Ktp. 104558 - 59543 - İSM. 00381: Banad Su'ad Kasidesi. Yazma - Arapca.

5 - Sül. Ktp. 104567 - 3380 - AYA. 01033: Th. Şerif Muhammed b. Seyid: Cevâhiru'l-Ahkâm. Yazma - Arapca.

6 - İstanbul, Selim Ağa Ktp. 4484 - 3648 - 00201: Üşi Mehmed: Diwan-ı Üşi. Yazma - Osmanlıca.

7 - Millet Ktp. 20670 - 9055 - 00312: el-Üşi, Çev. Hüseyin Hüsnü b. Süleyman: Mir'at-ı Akâyid. Osmanlıca - Matbu, İstanbul, 1304/1885.

İlk ikisi dahil edilirse el-Üşi'nin eserlerinin yekunu 17 olmaktadır.

Bu açıklamalardan sonra şimdi "Bed'ü'l-Emâlî (Kasidetü'l-Emâlî)"nin Türkçe tercemesini Aliyyü'l-Karî'nin yaptığı şerhinde zikredilen 67 beyti esas alarak verelim.

D — BED'Ü'L-EMÂLÎ VEYA KASİDETÜ'L-EMÂLÎ'NİN TÜRKÇE TERCEMESİ

1 —

١ يَقُولُ الْبَدُ فِي «بَدءِ الْأَمَالِ» لِتَوْجِيدِ بِنَظْمٍ كَاللَّالِ

Ben saflıkta inca gibi nazım (halinde olmakla)la "Tevhîd" konusunda "Bed'ü'l-Emâlî"de kul söyler (ben söylüyorum).

2 —

٢ إِلَهَ الْمُخَلْقِ مَوْلَانَا قَدِيمٌ وَمَوْصُوفٌ بِأَوْصَافِ الْكَمَالِ

Mahlukatın (yaratıkların) hakiki mabudu olan Allah Terbiyecimizdir, kadîmdir -ve kemal sıfatlarıyla da muttasıftır.

3 —

٣ هُوَ الْحَىُّ الْمُدَبِّرُ كُلِّ أَمْرٍ هُوَ الْحَقُّ الْمُقَدَّرُ ذَوَا الْجَلَالِ

O diridir, her işi idare edendir - O, eşyayı takdir edendir ve Celâl sahibidir.

4 —

٤ مُرِيدُ الْخَيْرِ وَالشَّرِّ الْقَبِيحِ وَلَكِنْ لَيْسَ يَرْضَى بِالْمُحَالِ

(O) cirkin şerrin ve hayrın mürididir (yaratıcısıdır) - Fakat muhal olan (doğru olmayan kötü olan) şeylere rızası olmaz (razı olacak değildir).

5 —

٥ صِفَاتُ اللَّهِ لَيْسَتْ عَيْنَ ذَاتٍ وَلَا غَيْرًا سِوَاهُ ذَا أَنْفِصَالٍ

Allah'ın sıfatları zatının aynı değildir - Kendisinden tamamiyle ayrılan başka bir şey de değildir.

6 —

٦: صِفَاتُ الذَّاتِ وَالْأَفْعَالِ طَرًّا قَدِيمَاتُ مَصُونَاتِ الزَّوَالِ

Bütün zat ve efal sıfatlarının hepsi - Kadimdirler, zeval (yok olma, sona erme)den masundurlar (korunmuşlardır).

7 —

٧ سَمِيَ اللَّهُ شَيْئًا لَا كَالْأَشْيَاءِ وَذَاتًا عَنْ جِهَاتِ السِّتِ خَالِي

Allah'a diğer eşya gibi olmamak üzere şey ismini veririz - ve altı yönden hâlî (münezzeh, uzak) olarak "Zât" diye isimlendiririz.

8 —

٨ وَ لَيْسَ إِلَّا سُمُّ غَرًّا لِلْمَسْمُومِ لَدَى أَهْلِ الْبَصِيرَةِ خَيْرِ آلِ

Hayırlı Ehil (=Ehl-i Sünnet) olan Basiret Ehli'nin yanında (şöyledir): "İsim, müsemmadan başka bir şey değildir (yani isim müsemmanın aynıdır).

9 —

٩ وَمَا إِنْ جَوْهَرٌ رَبِّي وَجِسْمٌ وَلَا كَلٌّ وَبَعْضٌ دُوَاشِمَالِ

Rabbim ne cevherdir ne de bir cisimdir, ve ne de küldür ne de bağzıdır (=ne bütündür, ne de o bütünün parçasıdır; ne mürekkektir ne de o mürekkebin bir cüz'üdür).

10 —

۱۰ وَفِي الْأَذْهَانِ حَقٌّ كَوْنُ جُزْءٍ بِلَا وَصْفٍ التَّجْزِيءِ يَا إِبْنِ خَالِي

Ey dayı oğlu, tecezzi (parçalanmak) vasfı olmaksızın zihinlerde cüz'ün oluşu hakdır (gerçektir).

11 —

۱۱ وَمَا الْقُرْآنُ مَخْلُوقًا تَقَالِي كَلَامُ الرَّبِّ عَنِ جِنْسِ الْمَقَالِ

Kur'an mahluk (yaratılmış) değildir. Rabbin Kelâmı, söz cinsinden (yani diğer insanların sözü gibi) yaratılmış değildir. Yücedir, münezzehtir.

12 —

۱۲ وَرَبُّ الْعَرْشِ فَوْقَ الْعَرْشِ لَكِنْ بِلَا وَصْفٍ لِتَكُنَّ وَاتِّصَالَ

Arşın Rabbi, Arşın üstündedir. Fakat yerleşmek ve bitişmek olmaksızın.

13 —

۱۳ وَمَا الشَّيْبَةُ لِلرَّحْمَنِ وَجْهًا فَصُنْ عَنْ ذَاكَ أَصْنَافَ الْأَهَالِي

Rahmana benzetmenin (bir şeyi Rahmana benzetmek için) hiç bir yolu (şekli) yoktur - Sen Ehl-i Sünnet Ve'l-Cemaat sınıflarını bundan korusun.

14 —

۱۴ وَلَا يَمِضُ عَلَى الدَّيَّانِ وَقْتٌ وَأَحْوَالٌ وَأَزْمَانٌ بِحَالِ

Cezalandıran Allah'ın üzerinden hiç bir vakit hiç bir durumda zamanlar ve haller geçmez (yani Allah zamandan veya herhangi bir beşerî durumdan - yatmak, kalkmak gibi - münezzehtir.)

15 —

۱۵ وَمُسْتَفْنٍ إِلَهِي عَنْ نِسَاءٍ وَأَوْلَادٍ إِنَاثٍ أَوْ رِجَالٍ

عِنْدَ

Allah'ım kadınlardan, dişi ve erkek evlattan müstağnidir, bunlara ihtiyacı yoktur.

16 —

١٦ كَذَّابًا عَنْ كُلِّ ذِي عَوْنٍ وَنَصْرٍ تَزَادَ ذُو الْجَلَالِ وَذُو الْعَالِي

Yine Allah yardım sahibinden (yardımcılardan da) de müstağnidir, Celâl ve Azamet sahibi olan Allah Tektir (münferiddir).

17 —

١٧ بُيْتُ الْخَلْقِ قَهْرًا ثُمَّ يَحْيِي فَيَجْزِيهِمْ عَلَى وَفْقِ الْخِصَالِ

Allah mahlukatı, hepsini [celâl sıfatlarının gereği olarak kahren (üstün gelerek)] öldürür. Sonra diriltir ve mahlukatı amellerine göre cezalandırır (sevab-ikab verir).

18 —

١٨ لِأَهْلِ الْخَيْرِ جَنَّاتٌ وَنَعْمَىٰ وَلِلْكَافِرِ إِذْرَاكُ النَّكَالِ

Hayır ehli (müminler) için cennetler (cennet tabakaları) ve nimetler vardır. Ve kafirler için de cezaya ulaşmak (çarpılmak) vardır.

19 —

١٩ وَلَا يَفْتَنُ الْجَحِيمُ وَلَا الْجَنَانُ وَلَا أَهْلُهُمَا أَهْلُ انْتِقَالِ

Cehennem(ler) ve Cennet(ler) fena bulmaz (yok olmaz). İkisinin ehli de intikal ehli değildir. Yani cehennem ve cennet ebedi olup orada bulunanlar ebediyyen kalacaklardır.

20 —

٢٠ بَرَأَهُ الْمُؤْمِنُونَ بِفَيْرِ كَيْفِ وَإِذْرَاكِ وَضَرْبِ مِنْ مِثَالِ

Müminler Allah'ı keyfiyyet, idrak ve şekil, suret olmaksızın görecekler.

21 —

٢١ فَيَسُونَ النَّعِيمَ إِذَا رَأَوْهُ فَيَاخْضِرَانِ أَهْلِ الْأَعْتِرَالِ

Onlar (müminler) Allah'ı gördüklerinde nimeti (cenneti) unutacaklardır - Ey kavim İ'tizal Ehlî'nin hüsranından sakının (Allah'ın görülemeyeceği fikrinden sakının ki onlar gibi hüsrana uğramayın).

22 —

۲۲ وَمَا إِنْ فَعَلَ أَصْلَحَ ذُو فَتَرَضٍ عَلَى الْمَادِي الْمَقْدَسِ ذِي الْعَالِي

Hidayet eden, mukaddes olan ve yücelik sahibi olan Allah üzerine (kul hakkında) en güzel fiil (işler)i yaratmak farz değildir.

23 —

۲۳ وَفَرَضٌ لَأَزِمَ تَصْدِيقُ رُسُلِي وَأَمْلَاكِ كِرَامٍ بِالتَّوَالِي

Peygamberlerin ve mükafatlandırılmış olan mükerrer meleklerin tasdiki lâzım olan bir farz yani farz-ı ayındır.

24 —

۲۴ وَحَسْرَةُ الرُّسُلِ بِالصَّدْرِ الْمَعْلِيِّ نَبِيِّ مَا شَمِي دَوْجَمَالِ

Peygamberlerin sonuncusu (sona erışı), şanı yüce, Haşimî ve Cemal sahibi Nebidir. (Peygamberlerin sonuncusu aynı zamanda Yüce Sadrlı onların hem evveli hem en yücesi, en güzeli ve Haşimî bir peygamberdir).

25 —

۲۵ إِمَامُ الْأَنْبِيَاءِ بِلَا اخْتِلَافٍ وَتَاجُ الْأَصْفِيَاءِ بِلَا اخْتِلَالِ

O (Resulullah), şüphesiz peygamberlerin (enbiyanın) önderi (lideri) ve yine O, şüphesiz esfiyanın (seçkinlerin=meleklerin, evliyanın) baştaçısıdır.

26 —

۲۶ وَبَاقِي سَرْعَةٍ فِي كُلِّ وَقْتٍ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَارْتِحَالِ

Hz. Muhammed (S.A.V.)in şeriatı her zaman kıyamet ve göç gününe kadar bakidir (devamlı kalıcıdır).

27 —

۲۷ وَحَقُّ أَمْرِ مِعْرَاجٍ وَصِدْقٌ فِيهِ نَصْرٌ أَخْبَارِ عَوَالِ

Mirac işi (konusu) gerçektir ve doğrudur. Bu konuda yüce haberlerin (ayet ve hadislerin) nassı (delili) vardır.

28 —

۲۸ وَإِنَّ الْأَنْبِيَاءَ لَنِي أَمَانٍ عَنِ الْعِصْيَانِ عُمدًا وَأَنْفِرَالِ

Peygamberler bilerek isyandan (günah işlemekten) masumdurlar ve nübüvvet makamından azil edilmekten (çıkarılmaktan) uzaktırlar.

29 —

۲۹ وَمَا كَانَتْ نَبِيًّا قَطُّ أَنْثَى وَلَا عَبْدًا وَشَخْصٌ ذُو أُنْفِعَالِ

Hiç bir kadın, hiç bir köle ve kötü fiil sahibi hiç bir şahıs asla Nebi olmamıştır.

30 —

۳۰ وَذُو الْقُرْبَيْنِ لَمْ يَصْفَ نَبِيًّا كَذَا لُقْمَانُ فَاحْذَرُ عَن حِدَالِ

Zülkarneyn ve Lokman peygamber olarak bilinmedi (yani ihtilafıdır). Öyle ise cidâl'den (yani peygamberdir veya peygamber değildir demekten) sakın.

31 —

۳۱ وَعِيسَى سَوْفَ يَأْتِي ثُمَّ يَتَوَى لِذِجَالِ شَقِيٍّ ذِي خَبَالِ

Hız. İsa gelecek, daha sonra şakî (kötü) olan ifsat sahibi olan Deccâli öldürecektir.

32 —

۳۲ كَرَامَاتُ الْوَالِيِّ بِدَارِ دُنْيَا لَمَا كَوْنُ فَهْمُ أَهْلِ النَّوَالِ

Dünya evinde (dünyada) Velilerin kerametleri haktır. Onlar yani Veliler, fazilet sahibidirler.

33 —

۳۳ وَلَمْ يَفْضُلْ وَلِيٌّ قَطُّ دَهْرًا نَبِيًّا أَوْ رَسُولًا فِي انْتِحَالِ

Hiç bir zaman hiç bir İslâm Milletinde şeref ve fazilette hiç bir Veli asla bir Nebi'den veya bir Resul'den daha faziletli olmamıştır.

34 —

۳۴ وَالصِّدِّيقِ رُجْحَانَ جَلِيٍّ عَلَى الْأَصْحَابِ مِنْ غَيْرِ أَحْتِمَالٍ

Şüphesiz Sıddık (Hz. Ebu Bekir) için Ashab üzerine açık bir tercih vardır.

35 —

۳۵. وَلِلْفَارُوقِ رُجْحَانٌ وَفَضْلٌ عَلَى عُمَانَ ذِي النُّورَيْنِ عَالِيٍّ

Faruk (Hz. Ömer) için Zi'n-Nureyn ve mertebesi yüce olan Hz. Osman üzerinde tercih ve tafdil vardır.

36 —

۳۶ وَذَوِ النُّورَيْنِ حَقًّا كَانَ خَيْرًا مِنَ الْكِرَارِ فِي صِفِّ الْقِتَالِ

Zi'n-Nureyn (Hz. Osman), gerçekten savaş saflarını yaran Hz. Ali'den daha lâyük (hayırlı) idi.

37 —

۳۷ وَاللِّكْرَارِ فَضْلٌ بَعْدَ هَذَا عَلَى الْأَعْيَارِ طَرِيقًا لَا تَبَالٍ

Kerrâr (Hz. Ali) için bundan sonra bütün sahabilere karşı fazileti vardır, sen başka görüşlere aldırış etme.

38 —

۳۸ وَالصِّدِّيقَةَ الرَّجْحَانَ فَاعْلَمْ عَلَى الزَّهْرَاءِ فِي بَعْضِ الْحِلَالِ

Bil ki bazı hasletlerle Sıddıka (Hz. Aişe) için Zehrâ (Hz. Fatıma) üzerine tercih vardır.

39 —

۳۹ وَلَمْ يَلْمَنَّ يَزِيدًا بَعْدَ مَوْتِ سِوَى الْمُكْتَابِ فِي الْأَعْيَارِ عَالٍ

Çokca fesada dalan, mutaassib olanlardan başka ölümünden sonra bir kimse Yezîd'e lânet etmemiştir.

40 —

٤٠ وَإِيمَانُ الْمُقَلِّدِ ذُو عَيْبَارٍ بِأَنْوَاعِ الدَّلَائِلِ كَالنِّصَالِ

Mukallid'in imanı, keskin kılıç ve mızrak uçları gibi çeşitli delillerle muteberdir.

41 —

٤١ وَمَا عُدْرٌ لِّذِي عَقْلٍ بِجَهْلِ بَخْلَاقِ الْأَسَافِلِ وَالْأَعَالِي

En yüce (semadaki) ve aşağı (arzdaki) yaratıkların, yaratanını bilmemek akıl sahibi için mazeret değildir.

42 —

٤٢ وَمَا إِيْمَانُ شَخْصٍ حَالًا يَأْسٍ بِمَقْبُولٍ لِنَقْدِ الْأَمْتِئَالِ

İmtisal (yani Allah'ın emir ve nehiyelerini yerine getirmek) olmadıgından bir şahsın Yeis (=sekerâtü'l-mevt=can çekişirken gelen baygınlık, dalgınlık) halindeki mianı makbul değildir.

43 —

٤٣ وَمَا أَفْعَالُ خَيْرٍ فِي حِسَابٍ مِّنَ الْإِيْمَانِ مَفْرُوضِ الْوِصَالِ

Farz (hayr) ibadetler imandan sayılmaz ve imanın içine dahil olmaz. (Her ne kadar bu ibadetler imanla birlikte var olması (farz olması) gerekiyorsa da).

44 —

٤٤ وَلَا يُفْضَى بِكُفْرٍ وَارْتِدَادٍ بِيَهْمٍ أَوْ بِقَتْلِ وَاخْتِرَالِ

Zina veya katl (öldürme) veyahut gasb (zorba) ve hırsızlık sebebiyle küfre ve irtidada (dinden çıkmış olmasına) hükmedilemez.

45 —

٤٥ وَمَنْ يَنْوَارْتِدَادًا بَعْدَ دَهْرٍ يَصِرْ عَن دِينِ حَقِّ ذَا النِّسَالِ

Kim ki bir zaman sonra dinden çıkmaya niyet ederse Hak Din'den (İslâm'dan) çıkar (döner).

46 —

٤٦ وَ لَفْظُ الْكُفْرِ مِنْ غَيْرِ اعْتِقَادٍ بِطَوَّعٍ رَدِّ دِينٍ بِاغْتِقَالٍ

İtikad etmeksizin küfür lafzını, zorluk olmadan (mecbur bırakılma-
dan) kullanmak İslâm Dini'ni gafletle reddetmektir (yani dinden çıkarır).

37 —

٤٧ وَلَا يَجُزُّ بِنُكْرٍ حَالِ سَكْرِ بِمَا يَهْدِي وَيَلْفُو بِأَرْجَائِهِ

Hazırlık olmaksızın hezeyan (saçmalama) ve boş söz söylemek su-
retiyle sarhoşluk halindeki küfre götüren sözler küfre hükmedilmez (kü-
für sayılmaz).

48 —

٤٨ وَمَا الْمَعْدُومُ مَرْتَبًا وَشَيْئًا لِنَفْسِهِ لَاحَ فِي يَمْنِ الْمِلَالِ

Olmayan, Allah tarafından görülmeyendir (görülmez) ve "şey" de de-
ğildir (yani ona şey denilmez) - (Ben bunu böyle dedim.) Hilal (Ay)'ın be-
reketi ve açıklığı gibi bana da bu husus böylece açık oldu.

49 —

٤٩ وَغَيْرَانَ الْمَكُونُ لَا كَثْرَةَ مَعَ التَّكْوِينِ حُدًّا لِأَكْتِحَالِ

Mükevven ile Tekvin başkadırlar, bir şey (aynı şey) değildir. Bu
görüşü gözüne sürme çekmek için al (kabul et). (Yani, yaratmak ile yara-
tılan aynı şey değildir. Çünkü yaratmak, fiildir, sebeptir. Yaratılan ise,
mefuldür, müsebbiptir; Sebep müsebbibin aynı değil, gayrıdır.)

50 —

٥٠ وَإِنَّ السُّحْتَ رِزْقٌ مِثْلَ حِلِّ وَإِنَّ يَكْرَهُ مَقَالِي كُلُّ قَالٍ

Şüphesiz ki haram (rızk), helâl (rızk) gibi rızıktır. Her ne kadar sö-
zümü hoş görmeyen öfkeli (buğzeden) kişiler varsa da.

51 —

٥١ وَفِي الْأَجْدَاثِ عَنْ تَوْجِيدِ رَبِّي سَيْبِي كُلُّ شَخْصٍ بِالسُّؤَالِ

Kabirlerde Rabbimin Tevhidinden her şahıs sual ile imtihan edilecektir.

52 —

٥٢ وَاللِّكْفَارِ وَالْفُسَاقِ يُبْضَىٰ عَذَابُ الْقَبْرِ مِنْ سُوءِ الْفِعَالِ

Kafirler ve fasıklar için kötü fiillerinden dolayı kabir azabı vardır, haktır.

53 —

٥٣ دُخُولُ النَّاسِ فِي الْجَنَّاتِ فَضْلٌ مِنَ الرَّحْمَنِ يَا أَهْلَ الْأَمَالِ

Ey Emel Ehli insanların (müminlerin) cennetlere girmeleri Rahman olan Allah'ın bir fazlı (nimeti)dir, lütfudur (yoksa sadece amellerle olsa cennete girmeleri zor olur).

54 —

٥٤ حِسَابُ النَّاسِ بَعْدَ الْبَعْثِ حَقٌّ فَكُونُوا بِاللَّحْرِزِ عَنْ وَبَالٍ

Dirildikten sonra insanların hesaba çekilmesi haktır, vebalden (kulların haklarını çiğnemekten) sakınınız.

55 —

٥٥ وَيُعْطَى الْكُتُبَ بَعْضًا خَوِّمِيْنَا وَبَعْضًا نَحْوَ ظَهْرٍ وَالشِّمَالِ

Bazılarına amel sahifeleri (kitapları) sağlarından verilecek. Bazılarına da arkadan ve soldan verilecektir. (Müminlerin ki sağdan; kafirlerin ki ise arka ve sol taraflarından verilecektir).

56 —

٥٦ وَحَقٌّ وَزَنُّ أَعْمَالٍ وَجَرِيٌّ عَلَى مَتْنِ الصِّرَاطِ بِإِذْنِ اهْتِبَالِ

Amellerin tartılması ve "Sırat"ın üzerinden geçmek (geçileceği) haktır, yalan değildir.

57 —

٥٧ وَمَرْجُوٌّ شَفَاعَةُ أَهْلِ خَيْرٍ لِأَصْحَابِ الْكِبَائِرِ كَأَجْبَالِ

Hayır Ehli'nin (Nebî, Veli, Ulemâ, Saliha v.s. gibilerin) şefaati dağlar gibi büyük olan günahların sahipleri için ümit edilir (mümkündür).

58 —

٥٨ وَلِلدَّعَوَاتِ تَأْثِيرٌ بَلِيغٌ وَقَدْ يَنْفِيهِ أَصْحَابُ الضَّلَالِ

Dualar için çok açık tesir (fayda) vardır. Dalâlet sahipleri (sapıtanlar, doğru yoldan ayrılanlar), bu tesiri reddediyorlar.

59 —

٥٩ وَدُنْيَانَا حَدِيثٌ وَالْهَيُولَىٰ عَدِيمُ الْكَوْنِ فَاسْمَعْ بِاجْتِدَالِ

Dünyamız hâdistir (sonradan yaratılmıştır) ve heyula (Alem'in aslı ve insanlığın yani Hz. Adem'in asli maddesi olan "Anasır-ı Erbaa=toprak, su, ateş ve hava"dan meydana gelen dört unsur) kadim (başlangıçsız) ve mevcut değildir. Sevinçle dinle.

60 —

٦٠ وَلِلنَّجَاتِ وَالنَّيْرَانِ كَوْنٌ عَلَيْهَا مَرَّ أَحْوَالِ خَوَالِ

Cennetler (ve tabakaları) ve Cehennemler için var olmak keyfiyeti şu anda vardır ve daha önce bunlar var idi.

61 —

٦١ وَذُو الْإِيمَانِ لَا يَبْقَىٰ مُقِيمًا بِسُوءِ الذَّنْبِ فِي دَارِ اسْتِعْمَالِ

İman sahibi kötü günah (büyük günah) sebebiyle cehennem'de ebediyyen kalmayacaktır.

62 —

٦٢ لَقَدْ أَلْبَسْتُ لِلتَّوْحِيدِ تَطْمًا بَدِيعِ الشَّكْلِ كَالسِّحْرِ الْحَلَالِ

Ben Tevhid'e helâl sihir gibi şekli güzel olan bir nazım (şiir) giydir-dim. (Yani ben Tevhid konusunda gayet güzel bir manzume meydana getirdim, yazdım).

63 —

٦٣ يُسَلِّي الْقَلْبَ كَالْبُشْرَىٰ بِرَوْحِ وَيُحْيِي الرُّوحَ كَالْمَاءِ الزَّلَالِ

Bu nazım bir müjde gibi rahatlıkla kalbi teselli eder ve saf, tatlı su gibi ruhu diriltir.

64 —

٦٤ فَخَوْضُوا فِيهِ حِفْظًا وَاعْتِقَادًا تَنَالُوا جَنَسَ أَصْنَافِ الْمَنَالِ

Ezberleyerek ve manasına inanarak buna dalın ki; (dünya ve ahiret-te) çeşitli nimetlere ulaşasınız.

65 —

٦٥ وَكُونُوا عَوْنًا هَذَا الْعَبْدِ دَهْرًا بِذِكْرِ الْخَيْرِ فِي حَالِ ابْتِهَالِ

Her zaman Allah'a dua ettiğinizde (halinde) bu kulu (beni) hayırla yâdetmek (anmak) suretiyle yardımcı olunuz.

66 —

٦٦ لَعَلَّ اللَّهَ يَغْفُوهُ بِفَضْلِ وَيُعْطِيهِ السَّعَادَةَ فِي الْمَالِ

Ümit edilir ki; Allah onu (beni) fazlıyla, (lütfuyla, ihsanıyla) affeder ve ahirette ona saadet verir.

67 —

٦٧ وَإِنِّي الْحَقُّ أَدْعُو كُلَّ وَفْتٍ لِمَنْ بِالْخَيْرِ يَوْمًا قَدْ دَعَا لِي

Şüphesiz ben her zaman (ömrüm müddetince) gücüm nisbetinde bir gün bana hayırla dua edene ben de dua ederim.

بدء الامالى

لسراج الدين على بن عثمان الاوشى الفرغاف ٥٦٩ هـ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

- ١ يَقُولُ الْقَبْدِيُّ « بَدِءُ الْأَمَالِي » لِتَوْجِيدِ بِنَظْمٍ كَاللَّابِ
- ٢ إِلَهِ الْخَلْقِ مَوْلَانَا قَدِيمِ وَمَوْصُوفِ بِأَوْصَافِ الْكَمَالِ
- ٣ هُوَ الْحَىُّ الْمُدَبِّرُ كُلَّ أَمْرٍ هُوَ الْحَقُّ الْمُقَدِّرُ ذُو الْجَلَالِ
- ٤ مُرِيدُ الْخَيْرِ وَالشَّرِّ الْبَيْحِ وَالْحَيُّ لَيْسَ يَرْضَى بِالْمَحَالِ
- ٥ صِفَاتُ اللَّهِ لَيْسَتْ عَيْنَ ذَاتٍ وَلَا غَيْرًا سِوَاهُ ذَا انْفِصَالِ
- ٦ صِفَاتُ الذَّاتِ وَالْأَفْعَالِ طُرُقًا قَدِيمَاتُ مَصُونَاتُ الزَّوَالِ
- ٧ نُسَمِّي اللَّهُ شَيْئًا لَا كَالْأَشْيَاءِ وَذَاتًا عَنْ جِهَاتِ السِّتِ خَالِ
- ٨ وَلَيْسَ الْأِسْمُ غَدْرًا لِلْمُسَمَّى لَدَى أَهْلِ الْبَصِيرَةِ خَيْرِ آلِ
- ٩ وَمَا إِنْ جَوْهَرٌ رَبِّي وَجِسْمٌ وَلَا كُلٌّ وَبَعْضٌ ذُو اشْتِمَالِ
- ١٠ وَفِي الْأَذْهَانِ حَقٌّ كَوْنُ جُزْءٍ بِمَا وَصَفِ التَّجَرُّمِيُّ يَا بْنَ خَالِي
- ١١ وَمَا انْفِرَانُ مَخْلُوقًا تَقَالِي كَلَامُ الرَّبِّ عَنِ جِنْسِ الْمَقَالِ
- ١٢ وَرَبُّ الْعَرْشِ فَوْقَ الْعَرْشِ لَكِنْ بِمَا وَصَفِ الْتَمَكُّنُ وَاتِّصَالِ
- ١٣ وَمَا الشَّيْبِيُّ لِلرَّحْمَنِ وَجْهًا فَصْنُ عَنِ ذَاكَ أَصْنَافِ الْأَهَالِي
- ١٤ وَلَا يَمْضِي عَلَى الدِّيَانِ وَقْتُ وَأَحْوَالٌ وَأَزْمَانٌ بِمَجَالِ
- ١٥ وَمُسْتَفْنٍ إِلَهِي عَنِ نِسَاءٍ وَأَوْلَادٍ إِنْ أَثَرٍ أَوْ رِجَالِ

- ١٦ كَذَا عَنْ كُلِّ ذِي عَوْنٍ وَنَصْرٍ تَفَرَّدَ ذُو الْجَلَالِ وَذُو الْعَالِي
 ١٧ بِمَيْتِ الْخَلْقِ قَهْرًا ثُمَّ يَجِي فَيَجْزِيهِمْ عَلَى وَفْقِ الْخِصَالِ
 ١٨ لِأَهْلِ الْخَيْرِ جَنَاتٍ وَنَفْسِي وَلِلْكَفَّارِ إِذْرَاكَ التَّكَالِ
 ١٩ وَلَا يَفْنَى الْجَحِيمُ وَلَا الْجَنَانُ وَلَا أَهْلُهُمَا أَهْلُ انْتِقَالِ
 ٢٠ يَرَاهُ الْمُؤْمِنُونَ بِغَيْرِ كَيْفٍ وَإِذْرَاكَ وَضَرْبٍ مِنْ مِثَالِ
 ٢١ فَيَنْسَوْنَ النَّعِيمَ إِذَا رَأَوْهُ فَيَا خُسْرَانَ أَهْلِ الْأَعْتِزَالِ
 ٢٢ وَمَا إِنْ فَعَلَ أَصْلَحَ ذُو الْفَرِضِ عَلَى الْمَادِي الْمَقْدَسِ ذِي التَّعَالِي
 ٢٣ وَفَرَضَ لِأَزْمِ تَصْدِيقِ رُسُلِ وَأَمْلَاكَ كِرَامِ بِالنَّوَالِي
 ٢٤ وَخَسَمَ الرُّسُلَ بِالصَّدْرِ الْمُعْلِي نَبِيَّ هَا شَيْءٍ ذُو جَمَالِ
 ٢٥ إِمَامُ الْأَنْبِيَاءِ بِلَا اخْتِلَافِ وَتَأَجُّ الْأَصْفِيَاءِ بِلَا اخْتِلَالِ
 ٢٦ وَبَاقِي شَرْعُهُ فِي كُلِّ وَقْتِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَإِذْ تَحَالِ
 ٢٧ وَحَقُّ أَمْرٍ مِعْرَاجٍ وَصِدْقٍ فَبِيهِ نَصْرٌ أَخْبَارِ عَوَالِ
 ٢٨ وَإِنَّ الْأَنْبِيَاءَ لَوْ أَمَانِ عَنِ الْعِضْيَانِ عَمْدًا وَانْفِرَالِ
 ٢٩ وَمَا كَانَتْ نَبِيًّا قَطُّ أَنْتَ وَلَا عَبْدٌ وَشَخْصٌ ذُو الْفِعَالِ
 ٣٠ وَذُو الْقَرْنَيْنِ لَمْ يَصْرَفْ نَبِيًّا كَذَا لِقْمَانَ فَاخْذَرُ عَنْ جِدَالِ
 ٣١ وَعَيْسَى سَوْفَ يَأْتِي ثُمَّ يَتَوَى لِذِجَالِ شَيْءٍ ذِي خَبَالِ
 ٣٢ كَرَامَاتِ الْوَلِيِّ بِدَارِ دُنْيَا لَهَا كَوْنٌ فَهِيَ أَهْلُ النَّوَالِ
 ٣٣ وَلَمْ يَفْضَلْ وَلِيٌّ قَطُّ دَهْرًا نَبِيًّا أَوْ رَسُولًا فِي انْتِحَالِ
 ٣٤ وَالصِّدِّيقِ رُجْحَانَ جَلِي عَلَى الْأَصْحَابِ مِنْ غَيْرِ اخْتِمَالِ

٣٥. وَلِيفَارُوقِ رُجْحَانَ وَفَضْلٌ عَلَى عُمَانَ ذِي التَّوَرَيْنِ عَالِي
 ٣٦. وَذَوِ التَّوَرَيْنِ حَقًّا كَانَ خَيْرًا مِنَ الْكِرَارِ فِي صَفِّ الْقِتَالِ
 ٣٧. وَلِلْكَرَارِ فَضْلٌ بَعْدَ هَذَا عَلَى الْأَغْبَارِ طَرًّا لَا تَبَّالِ
 ٣٨. وَلِلصِّدْبِيقَةِ الرَّجْحَانَ فَاغْلَمْ عَلَى الزَّهْرَاءِ فِي بَعْضِ الْخِلَالِ
 ٣٩. وَلَمْ يَلْعَنَ يَزِيدًا بَعْدَ مَوْتِ سِوَى الْمُكْتَارِ فِي الْأَغْرَاءِ غَالِ
 ٤٠. وَإِيمَانَ الْمُقَلِّبِ ذُوَا عِنْبَارِ بِأَنْوَاعِ الدَّلَائِلِ كَالِنِصَالِ
 ٤١. وَمَا عَذْرٌ لِدَيْ عَقْلٍ بِجَهْلٍ بِخِلَاقِ الْأَسَافِلِ وَالْأَعَالِي
 ٤٢. وَمَا إِيْمَانُ شَخْصٍ حَالًا يَأْسِ بِمَقْبُولِ لِنَقْدِ الْأَمْتِشَالِ
 ٤٣. وَمَا أفعالٌ خَيْرٌ فِي حِسَابِ مِنَ الْإِيْمَانِ مَفْرُوضِ الْوِصَالِ
 ٤٤. وَلَا يُقْضَى بِكُفْرٍ وَارْتِدَادٍ بِمَهْرٍ أَوْ بِقَتْلِ وَاخْتِرَالِ
 ٤٥. وَمَنْ يَنْوَارْتِدَادًا بَعْدَ دَهْرِ يَصْرُ عَنْ دِينِ حَقِّ ذَا الشِّلالِ
 ٤٦. وَلَلْفِظِ الْكُفْرِ مِنْ غَيْرِ اعْتِقَادٍ بِطُوعِ رَدِّ دِينٍ بِاغْتِفَالِ
 ٤٧. وَلَا يُحْكَمُ بِكُفْرٍ حَالِ سَكْرِ بِمَا يَهْدِي وَيَلْعَوُ بِارْتِجَالِ
 ٤٨. وَمَا الْمَعْدُمُ مَرْتِيًّا وَشَيْئًا لِنَفْسِهِ لَاحَ فِي بَيْنِ الْمَلَالِ
 ٤٩. وَغَيْرَانَ الْمُكُونُ لَا كَثْرَةَ مَعَ التَّكْوِينِ خُذْ لَا كِتِحَالِ
 ٥٠. وَإِنَّ السَّحْتَ رِزْقٌ مِثْلَ حِلِّ وَإِنْ يَكْفُرُ مَقَالِي كُلُّ قَالِ
 ٥١. وَفِي الْأَجْدَاتِ عَنْ تَوْجِدِ رَبِّي سَبِيلِي كُلُّ شَخْصٍ بِالسُّؤَالِ
 ٥٢. وَلِلْكَفَّارِ وَالْفُسَّاقِ يُبْضَى عَذَابُ الْقَبْرِ مِنْ سُوءِ الْفِعَالِ
 ٥٣. دُخُولِ النَّاسِ فِي الْجَنَّاتِ فَضْلٌ مِنَ الرَّحْمَنِ يَا أَهْلَ الْأَمَالِي

- ٥٤ حِسَابُ النَّاسِ بَعْدَ الْبَعْثِ حَقٌّ
فَكُونُوا بِالْشَّحْرِ زَيْنًا وَبِالِ
- ٥٥ وَيُعْطَى الْكُتُبَ بَعْضًا نَحْوَ بِنَى
وَبَعْضًا نَحْوَ ظَهْرٍ وَالشِّمَالِ
- ٥٦ وَحَقٌّ وَزُنْ أَعْمَالٍ وَجَرِيٌّ
عَلَى مَتْنِ الصِّرَاطِ بِأَلَا هَيْبَالِ
- ٥٧ وَمَرْجُوٌّ شَفَاعَةُ أَهْلِ خَيْرٍ
لِأَصْحَابِ الْكِبَارِ كَأَجْبَالِ
- ٥٨ وَاللِّدَعَوَاتِ تَأْثِيرٌ يَلْبِغُ
وَقَدْ بَنَيْهِ أَصْحَابُ الضَّلَالِ
- ٥٩ وَدُنْيَانَا حَدِيثٌ وَالْهَيُولَى
عَدِيمُ الْكُونِ فَاسْمَعُ بِاجْتِدَالِ
- ٦٠ وَلِلْجَنَّاتِ وَالنَّيِّرَانِ كَكُونِ
عَلَيْهَا مَرَّ أَحْوَالِ أَحْوَالِ
- ٦١ وَذُو الْإِيمَانِ لَا يَبْقَى مُقِيمًا
بِسُورِ الذَّنْبِ فِي دَارِ اسْتِعْمَالِ
- ٦٢ لَقَدْ أَلْبَسْتُ لِلنَّوْحِ حَيْدِ نَظْمًا
بِدِيْعِ الشَّكْلِ كَالسَّحْرِ الْخَلَالِ
- ٦٣ يُسَلِّي الْقَلْبَ كَالْبُشْرَى بِرُوحِ
وَيُحْيِي الرُّوحَ كَالْمَاءِ الزَّلَالِ
- ٦٤ فَخَوْضُوا فِيهِ حِفْظًا وَأَعْتِقَادًا
تَسَالُوا جِنْسَ أَصْنَافِ الْمَنَالِ
- ٦٥ وَكُونُوا عَوْنًا هَذَا الْعَبْدِ دَهْرًا
بِذِكْرِ الْخَيْرِ فِي حَالِ ابْتِهَالِ
- ٦٦ لَعَلَّ اللَّهَ يَمْفُوهُ بِفَضْلِ
وَيُعْطِيهِ السَّعَادَةَ فِي الْمَالِ
- ٦٧ وَإِنِّي الْحَقُّ أَدْعُو كُلَّ وَقْتٍ
لِمَنْ بِالْخَيْرِ يَوْمًا قَدْ دَعَا لِي